МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему: Облік та аналіз виробничих запасів ТОВ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВИСОКОВОЛЬТНОГО ОБЛАДНАННЯ»

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0713-оа
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньої програми «Облік і аудит»
В.О. Залозна
Керівник: к.е.н., доцент Саєнко О.Р.
Рецензент: к.е.н., доцент Удодова Я.В.

ЗАПОРІЖЖЯ – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Завідувач кафедри_____Н.М. Проскуріна
«___»_____2024 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Залозній Вікторії Олегівні

1. Тема роботи: Облік та аналіз виробничих запасів ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання»
керівник роботи Саєнко Олена Романівна, к.е.н., доцент,
затверджені наказом ЗНУ від 29 грудня 2023 року, № 2252-с.

2. Строк подання студентом роботи 25 листопада 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: спеціальна література, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, дані обліку та фінансової звітності підприємства.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): розкрити теоретичні засади обліку і аналізу ефективності використання виробничих запасів; вивчити організацію синтетичного та аналітичного обліку виробничих запасів на підприємстві; розробити шляхи удосконалення обліку виробничих запасів на підприємстві; оцінити ефективність використання запасів підприємства; визначити шляхи оптимізації ефективності використання виробничих запасів та управління ними на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання».

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 23 рис., 25 табл. і 10 формул

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	к.е.н., доцент Саєнко О.Р	05.08.2024	05.08.2024
2	к.е.н., доцент Саєнко О.Р	12.09.2024	12.09.2024
3	к.е.н., доцент Саєнко О.Р	03.10.2024	03.10.2024

7. Дата видачі завдання: 01 червня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану роботи, підбір літератури	липень 2024	виконано
2.	Написання вступу	липень 2024	виконано
3.	Виконання першого розділу	серпень 2024	виконано
4.	Виконання другого розділу	вересень 2024	виконано
5.	Виконання третього розділу	жовтень 2024	виконано
6.	Написання висновків	листопад 2024	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	листопад 2024	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	листопад 2024	виконано

Студент _____ В.О. Залозна
(підпис)

Керівник роботи _____ О.Р. Саєнко
(підпис)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ В.В. Сьомченко

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 108 с., 3 розділи, 25 табл., 23 рис., 1 додаток, 75 джерел.

ВИРОБНИЧІ ЗАПАСИ, ІДЕНТИФІКАЦІЯ, КЛАСИФІКАЦІЯ, ОБЛІК, АНАЛІЗ, ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА, НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ, ОПТИМІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ

Об’єктом дослідження є процес обліку та аналізу виробничих запасів на промисловому підприємстві.

Мета написання кваліфікаційної роботи – це дослідження обліку та аналізу виробничих запасів на промисловому підприємстві та формування організаційно-методичних положень та практичних рекомендацій щодо їх удосконалення.

Методи дослідження: системний підхід до вивчення економічних явищ і процесів. Під час виконання дослідження використано загальнонаукові методи пізнання: історичний метод, методи індукції та дедукції, термінологічного аналізу, теоретичного узагальнення і порівняння; методи причинно-наслідкового зв’язку та абстрактно-логічний метод, методи економічного аналізу та факторний аналіз.

У процесі дослідження отримано таку наукові результати, яким притаманна наукова новизна:

удосконалено:

– підхід до побудови первинного обліку виробничих запасів на підставі розробленого алгоритму руху електронного документа для використання в обліковому процесі виробничих запасів з визначенням етапів руху, що максимально забезпечить інформаційні потреби усіх суб’єктів управління;

– підхід до аналізу стану та ефективності використання виробничих

запасів підприємства на підставі застосування ABC- та XYZ-методів з метою зменшення логістичних витрат та підвищення рівня ефективності їх використання.

набули подальшого розвитку:

– сутність поняття «виробничі запаси», як оборотних активів, в частині матеріальних ресурсів, які зберігаються на складах з метою їх подальшого використання на підприємстві протягом одного виробничого циклу для забезпечення безперервності виробничих процесів та виконання господарських операцій;

– аналітичний облік виробничих запасів на підставі використання додаткових аналітичних субрахунків, з урахуванням специфіки виробництва, що забезпечить оперативне формування необхідної інформації для ефективного управління процесом виробництва.

Отримані результати дослідження спрямовані на удосконалення та оптимізацію обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами з метою підвищення ефективності роботи досліджуваного підприємства та зміцнення його фінансового стану; можуть впроваджуватись в практику роботи досліджуваного підприємства. Застосування на практиці запропонованих автором рекомендацій дозволить забезпечити адекватне відображення операцій з обліку виробничих запасів сучасним умовам господарювання; своєчасне одержання та аналіз необхідної інформації керівництвом.

SUMMARY

Qualifying work contains: 108 pp, 3 sections, 25 tab, 23 fig, 1 application, 75 references.

PRODUCTION STOCKS, IDENTIFICATION, CLASSIFICATION, ACCOUNTING, ANALYSIS, FINANCIAL CONDITION OF AN ENTERPRISE, REGULATORY AND LEGAL REGULATION, OPTIMISATION OF ACCOUNTING AND ANALYSIS

The object of research is the process of accounting and analysis of production stocks at an industrial enterprise.

The purpose of writing a qualification work is to study the accounting and analysis of production stocks at an industrial enterprise and to formulate organisational and methodological provisions and practical recommendations for their improvement.

Research methods: systematic approach to the study of economic phenomena and processes. In the course of the study, general scientific methods of cognition were used: historical method, methods of induction, deduction, analysis and synthesis, terminological analysis, comparison and theoretical generalisation, methods of cause and effect and abstract logical method, methods of economic analysis and factor analysis.

In the course of the research the following scientific results were obtained, which are characterized by scientific novelty:

improved:

– an approach to the construction of primary accounting of production stocks based on the developed algorithm of the electronic document flow for use in the accounting process of production stocks with the definition of the stages of movement, which will maximise the information needs of all management entities;

– an approach to analysing the state and efficiency of the use of production stocks of the enterprise based on the application of ABC- and XYZ-methods in order to reduce logistics expenses and increase the level of efficiency of their use.

were further developed:

– the essence of the concept of «production stocks» as current assets in terms of material resources stored in warehouses for the purpose of their further use at the enterprise during one production cycle to ensure the continuity of production processes and business operations;

– analytical accounting of production stocks based on the use of additional analytical subaccounts, taking into account the specifics of production, which will ensure the prompt generation of the necessary information for the effective management of the production process.

The results of the study are aimed at improving and optimising the accounting and analytical support for the management of production inventories in order to increase the efficiency of the researched enterprise and strengthen its financial status; can be implemented in the practice of the researched enterprise. The practical application of the recommendations proposed by the author will ensure adequate reflection of operations on accounting for production inventories to the current economic conditions; timely receipt and analysis of the necessary information by management.

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

РЕФЕРАТ

SUMMARY

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ВСТУП……..	11
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ	
1.1 Економічний зміст виробничих запасів та їх роль у господарській діяльності підприємств……	15
1.2 Нормативно-правове регулювання організації обліку виробничих запасів…….....	23
1.3 Методичні підходи до організації обліку та аналізу виробничих запасів……	32
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРАКТИКУ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТОВ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВИСОКОВОЛЬТНОГО ОБЛАДНАННЯ»	
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства……..	41
2.2 Аналітичний та синтетичний облік виробничих запасів на підприємстві…….....	46
2.3 Напрями удосконалення проблемних аспектів обліку виробничих запасів на підприємстві……...	67
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ТОВ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВИСОКОВОЛЬТНОГО ОБЛАДНАННЯ»	
3.1 Аналіз складу, динаміки та забезпеченості підприємства	

виробними запасами…….	74
3.2 Аналіз ефективності використання запасів на підприємстві…….....	78
3.3 Шляхи підвищення ефективності управління та використання виробничих запасів……...	84
ВИСНОВКИ……..	96
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ……	99
ДОДАТОК А…….	108

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

КВЕД – Класифікація видів економічної діяльності

МСБО – Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку

МСБО 2 – Запаси: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2, Міжнародний документ від 01.01.2012 року

НП(С)БО – Національні положення (стандарт) бухгалтерського обліку

П(С)БО – Положення (стандарт) бухгалтерського обліку

П(С)БО 9 – Запаси: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9, затверджене наказом Міністерства України від 20.10.1999 р. № 246

ПДВ – Податок на додану вартість

ПКУ – Податковий кодекс України

План рахунків бухгалтерського обліку – План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291

ТЗВ – Транспортно-заготівельні витрати

ТОВ «ЗЗВО» – Товариство з обмеженою відповідальністю «Запорізький завод високовольтного обладнання»

грн. – гривень

пп. – підпункт пункту

р. – рік

рр. – роки

тис. грн. – тисяч гривень

шт. – штуки

Δ - величина зміни значення змінних

% – відсотки

ВСТУП

В сучасних умовах господарювання, коли зростає нестабільність ринкових умов та розвивається процес всесвітньої економічної інтеграції та уніфікації, оптимізація процесів обліку, аналізу, виробництва та управління запасами стає важливою складовою успішного функціонування багатьох суб'єктів господарювання.

Облік та аналіз запасів відіграє важливу роль у фінансовому стані підприємства. Так як вони виступають одним із найбільш вагомих об'єктів в загальній структурі оборотних активів підприємств. Запаси мають велике значення в операційній діяльності підприємства, оскільки безпосередньо використовуються для потреб виробництва. Їх відображення в бухгалтерському обліку та розкриття у фінансовій звітності, оцінка при надходженні, вибутті та на дату балансу, є надзвичайно важливим питанням. Оскільки результат, що відображений у первинному обліку виробничих запасів, прямо впливає на кінцевий фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання.

У кінцевому результаті завдяки ефективному управлінню запаси, компанії можуть отримувати значні стратегічні переваги над конкурентами. Це інструмент, який дозволяє підприємствам не лише знизити витрати, але й підвищити свою гнучкість та адаптивність до змін ринку. Саме тому є необхідність у аналізі та дослідженні питання обліку, оцінки та аналізу запасів та систематизації інформації, оптимізації та удосконалення проблемних аспектів.

Питання сутності виробничих запасів з різним ступенем теоретичного та практичного висвітлення розглядали такі вітчизняні та зарубіжні вчені як: Ф.Ф. Бутинець, С.І. Василішин, О.І. Гадзевич, А.М. Должанский, М.В. Кужельник, В.В. Лопатіна, О.Ю. Приймак, В.В. Сопко, З.Д. Тичук, Н.М. Ткаченко, М.С. Цапова, М.Т. Шендригоренко, І.М. Юрекова та інші. Але при

достатньо всеохоплюючому досліджені зазначених вище вчених та науковців, залишається ряд невирішених питань щодо формування обліково-аналітичного забезпечення управління запасами підприємств. Наявність таких проблемних аспектів та окремих дискусійних теоретичних положень та їх практичне застосування обумовлюють актуальність обраної теми, визначають мету та завдання дослідження.

Мета написання кваліфікаційної роботи – це дослідження обліку та аналізу виробничих запасів на промисловому підприємстві та формування організаційно-методичних положень та практичних рекомендацій щодо їх удосконалення.

Для досягнення означеної мети поставлені наступні завдання:

– дослідити та уточнити сутність поняття «виробничі запаси»;

– дослідити організацію обліку виробничих запасів на підприємстві;

– удосконалити підхід до побудови первинного обліку виробничих запасів;

– удосконалити аналітичний облік виробничих запасів;

– провести аналіз стану, руху та ефективності використання виробничих запасів;

– удосконалити підхід до аналізу стану та ефективності використання виробничих запасів підприємства.

Об’єктом дослідження є процес обліку та аналізу виробничих запасів на промисловому підприємстві.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, практичних та методичних аспектів обліку та аналізу показників руху виробничих запасів.

Методичною основою кваліфікаційної роботи є системний підхід до вивчення та розкриття стану обліку й аналізу використання запасів підприємства.

Під час виконання дослідження використано загальнонаукові методи пізнання, такі як: методи наукового узагальнення, системності та комплексності (при уточненні сутності поняття «виробничі запаси»), методи

індукції та дедукції, аналізу і синтезу, класифікації та наукової абстракції (при розробці пропозицій щодо обліку та контролю виробничих запасів). Також використовувався комплексно-системний підхід – для вивчення положень (стандартів) національного законодавства та нормативних актів щодо бухгалтерського обліку виробничих запасів; графічний – для побудови графіків та діаграм.

Інформаційною базою магістерської роботи стали законодавчі та нормативні акти України та Кабінету Міністрів України, наукові публікації та монографічні видання вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, періодична література (в тому числі збірники наукових праць, статті у фахових наукових виданнях), а також дані обліку і звітності, первинна документація від досліджуваного підприємства.

У процесі дослідження отримано такі наукові результати, яким притаманна наукова новизна:

удосконалено:

– підхід до побудови первинного обліку виробничих запасів на підставі розробленого алгоритму руху електронного документа для використання в обліковому процесі виробничих запасів з визначенням етапів руху, що максимально забезпечить інформаційні потреби усіх суб’єктів управління;

– підхід до аналізу стану та ефективності використання виробничих запасів підприємства на підставі застосування ABC- та XYZ методів з метою зменшення логістичних витрат та підвищення рівня ефективності їх використання.

набули подальшого розвитку:

– сутність поняття «виробничі запаси», як оборотних активів, в частині матеріальних ресурсів, які зберігаються на складах з метою їх подальшого використання на підприємстві протягом одного виробничого циклу для забезпечення безперервності виробничих процесів та виконання господарських операцій;

– аналітичний облік виробничих запасів на підставі використання додаткових аналітичних субрахунків, з урахуванням специфіки виробництва, що забезпечить оперативне формування необхідної інформації для ефективного управління процесом виробництва.

Розробки, рекомендації і висновки виконаної роботи доповідались, обговорювались та одержали позитивну оцінку на XIX Міжнародній науково-практичній конференції «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях» (м. Запоріжжя, 17-18 жовтня 2024 р.) та XVIII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України» (м. Одеса, 15-16 листопада 2024 р.).

Крім того питання організація обліку та аналізу виробничих запасів було розглянуто в двох статтях та розміщено у фаховому журналі «Фінансові стратегії інноваційного розвитку економіки» № 4, 2024 р. та у збірнику статей молодих вчених «Обліково-аналітичне забезпечення управління розвитком підприємства» (випуск 9, 2024 р.).

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел у кількості 75 найменувань та 1 додатку. Основний зміст роботи викладено на 108 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

1.1 Економічний зміст виробничих запасів та їх роль у господарській діяльності підприємств

Матеріальні ресурси являють собою найбільш важливу та значну частину активів підприємства всіх форм власності та галузей економіки, оскільки використовуються для здійснення виробничо-господарської діяльності та виступають головною умовою безперебійного забезпечення процесу виробництва. Саме матеріально-сировинні ресурси є базою носіїв прямих матеріальних витрат у структурі собівартості готової продукції, а також суттєво впливають на фінансові результати та стан підприємства. Запаси відносяться до складу оборотних активів підприємств та посідають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрати підприємств.

Глибоке дослідження виробничих запасів українськими теоретиками призвело до появи численних термінів та визначень, що відображають різні аспекти цього об’єкта обліку

Першочерговим у дослідженні економічної сутності виробничих запасів є вивчення змісту категорії «запаси». Перед впровадженням національних бухгалтерських стандартів термінологія запасів мала різну назву, такі як «товарно-матеріальні цінності», «предмети праці», «матеріальні ресурси» та «виробничі ресурси». Однак після прийняття в Україні національних положень, що узгоджені з МСБО, та відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси» цей термін отримав таке наступне визначення (рис. 1.1).

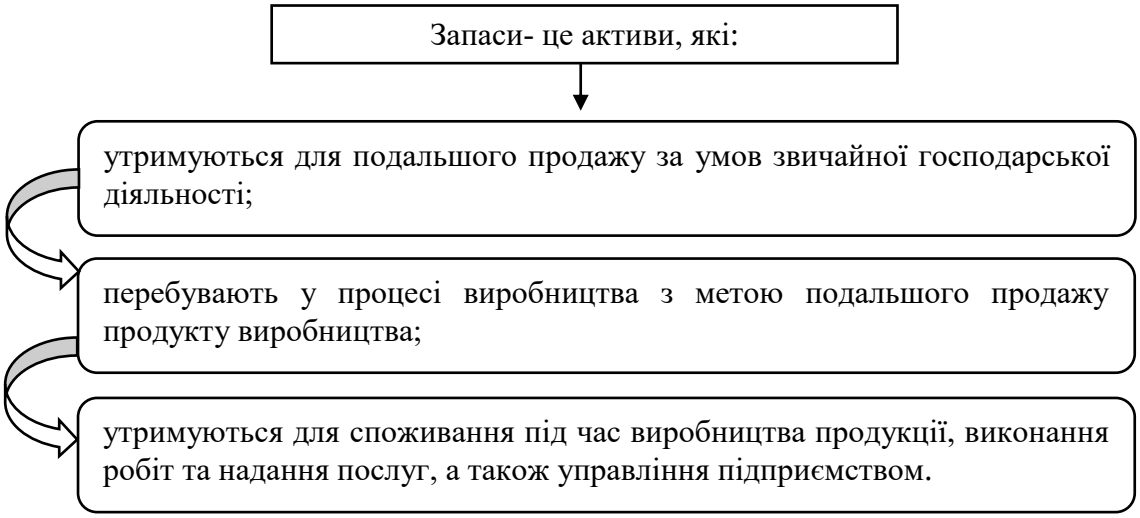

Рисунок 1.1 – Визначення поняття «запаси» згідно з ПСБО 9 [45]

Визначення терміну «запаси» в МСБО 2 та П(С)БО 9 має спільні риси. Однак, на відміну від МСБО 2, український стандарт П(С)БО 9 розширює це поняття, включаючи до нього активи, які утримуються для споживання в процесі управління підприємством.

Множинність підходів до визначення виробничих запасів в українській обліковій науці свідчить про багатогранність та складність такого поняття як «виробничі запаси» (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Визначення поняття «виробничі запаси» різними науковцями

Автор	Інтерпретація терміну «виробничі запаси»
1	2
Бержанір І. А.	Виробничі запаси слід трактувати як частину матеріальних ресурсів підприємства, які є сукупністю предметів праці й перебувають на підприємстві у вигляді сировини, матеріалів, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих деталей, палива, тари й тарних матеріалів, будівельних матеріалів, запасних частин та інших матеріалів, що становлять матеріальну основу продукції підприємства, надають їй якісних властивостей, беруть участь у виробництві протягом одного виробничого циклу й повністю переносять свою вартість на вартість готової продукції
Бутинець Ф. Ф.	Виробничі запаси – це активи, які використовуються для подальшого продажу, використання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством

Продовження таблиці 1.1

1	2
Головацька С. І.	Запаси – це матеріальні ресурси (засоби виробництва, предмети споживання, інші цінності), необхідні для забезпечення розширеного відтворення, обслуговування сфери нематеріального виробництва та задоволення потреб населення, які зберігаються на складах або в інших місцях з метою їх наступного використання
Тичук З. Д.	Виробничі запаси представляють собою предмети праці, що належать підприємству, зберігаються на складах та використовуються у виробничому процесі лише один раз. Під час цього вони можуть зазнавати змін або залишатися в незмінному стані, при цьому їхня вартість переносяться на вартість виробленого продукту

Джерело: згруповано автором на основі [2, 4, 12, 60]

Інший стандарт, а саме НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», деталізує склад статті «Запаси» (рядок 1100, ф. № 1), де розкривається інформація щодо вартості запасів, швидкозношуваних та малоцінних предметів, сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, комплектуючих виробів та покупних напівфабрикатів, запасних частин, тари, будівельних матеріалів та інших матеріалів, призначених для споживання під час звичайного операційного циклу. Види запасів, деталізовані в пункті 6 П(С)БО 9, безпосередньо відповідають тим, що включаються до складу статті «Запаси» у фінансовій звітності згідно НП(С)БО 1, незважаючи на те, що вони не зазначаються як виробничі. Водночас у Плані рахунків бухгалтерського обліку запропоновано 2 клас рахунків «Запаси» та окремо рахунок 20 «Виробничі запаси», який конкретно визначає перелік матеріальних цінностей, що безпосередньо мають обліковуватися як виробничі запаси підприємства. Також існують окремо такі рахунки другого класу, як 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», 23 «Виробництво», 24 «Брак у виробництві», 25 «Напівфабрикати», 26 «Готова продукція», 28 «Товари». Згідно Плану рахунків ці види запасів не включаються до складу виробничих, а обліковуються як окремі види запасів [20, 51].

Таким чином, виникає розбіжність у тлумаченні термінів «запаси» та

«виробничі запаси» між стандартами бухгалтерського обліку та Планом рахунків, так як якщо стандарти ототожнюють поняття «запаси» та «виробничі запаси», то План рахунків розмежовує їх та надає терміну «запаси» більш ширше значення. Різний підхід до визначення «запасів» та «виробничих запасів» ускладнює облік і аналіз цих активів.

Проаналізувавши різні погляди та трактування економічної категорії «виробничі запаси» сучасними науковцями можна зробити висновок та запропонувати власне визначення виробничих запасів, як оборотних активів, в частині матеріальних ресурсів, які зберігаються на складах з метою їх подальшого використання на підприємстві протягом одного виробничого циклу для забезпечення безперервності виробничих процесів та виконання господарських операцій.

Важливою умовою обліку виробничих запасів є розроблення економічно обґрунтованої класифікації запасів. У наукових працях в основу класифікації покладено різні ознаки, що спричинило неоднозначність думок учених щодо досліджуваного об’єкта [73].

Дослідження різних підходів до класифікації запасів показують, що поряд з традиційною економічною класифікацією виробничих запасів, яка ґрунтується на їхній ролі у виробництві, широкого застосування набула класифікація за технічними ознаками матеріалів (технічна класифікація) [40, С. 123].

Було розглянуто та проаналізовано різні класифікаційні підходи науковців з точки зору доцільності та ефективності використання.

Так, Сопко В.В. [57, С. 261] пропонує класифікацію виробничих запасів у бухгалтерському обліку, що забезпечить найбільш раціональне використання, за такими групами (субрахунками): сировина і матеріали (в т. ч. основні, допоміжні матеріали); придбані напівфабрикати; тара і тарні матеріали; паливо; будівельні матеріали, конструкції, обладнання до встановлення та деталі; запасні частини; матеріали, які передані у переробку; матеріали сільськогосподарського призначення; інші матеріали.

Хоча Бутинець Ф.Ф. [5, С. 412] віддає перевагу класифікації виробничих запасів за субрахунками, він зазначає, що цей поділ є досить умовним і залежить від конкретних умов виробництва, зокрема, від кількості використаних різних видів продукції.

Ткаченко Н.М. пропонує комплексний підхід до класифікації запасів. З одного боку, науковець дотримується традиційної класифікації за планом рахунків бухгалтерського обліку. З іншого боку, він пропонує більш детальну економічну класифікацію, виділяючи дев'ять ознак: за місцем перебування, наявністю на підприємстві, наявністю на початок та кінець періоду, стосовно до балансу, за ступенем ліквідності, обсягом, сферою використання, складом та структурою [61, С. 458-459].

Пушкар М.С. у своїх дослідженнях зосереджується на класифікації саме сировини та матеріалів. Автор пропонує розглядати їх за такими критеріями, як спосіб включення до собівартості, групи матеріалів, вартість, умови зберігання та частота використання [52, С. 208].

За класифікацією Кужельного М.В. і Лінника В.Г., усі виробничі запаси можна поділити на дві категорії: ті, що видобуваються з природних джерел (сировина), та ті, що створені та виробляються людиною і використовуються у виробничому процесі (основні та допоміжні матеріали) [27, С. 35].

Для більш ефективного управління запасами Посилкіна О.В., Сагайдак-Нікітюк Р.В., Доровський О.В., Кубасова Г.В. пропонують таку класифікацію запасів, за якої відбувається групування запасів за чотирма класифікаційними ознаками: місцем знаходження, функціями запасів, метою запасів, станом запасів [48, С. 254-255].

Класифікація запасів є ключовим елементом ефективного управління матеріальними ресурсами на будь-якому підприємстві. В залежності від виду діяльності кожного підприємства можливе формування різної класифікації запасів, що виражається в укрупнені та деталізації номенклатури, та залежить від потреб суб'єкта господарювання.

Отже, розглянуті наукові джерела свідчать про те, що підходи до

класифікації виробничих запасів істотно розрізняються. Сформована за результатами дослідження узагальнена класифікація виробничих запасів наведена на рис. 1.2.

Рисунок 1.2 – Узагальнена класифікація виробничих запасів на підприємстві за різними ознаками

Джерело: згруповано автором на основі [3, 31, 70]

Наведена класифікація виробничих запасів забезпечує здійснення

основних завдань організації контролю та обліку виробничих запасів, серед яких:

– ефективне управління складським обліком;
– планування виробництва;
– оптимізація управлінських рішень;
– контроль за рухом виробничих запасів.

Класифікація сприятиме повноцінному та достовірному відображенню інформації про запаси у фінансовій звітності підприємства.

Слід зазначити, що правильна класифікація виробничих запасів є ключем до успішного та ефективного управлянні матеріальними ресурсами. Завдяки чіткому розподілу запасів за видами, групами та іншими ознаками забезпечується детальний аналіз їх складу, структури та динаміки. Це дозволить проводити і регулярні інвентаризації, своєчасно виявляти нестачі та надлишки, а також оптимізувати використання запасів.

Як зазначалося раніше, запаси відіграють важливу роль у господарській діяльності будь-якого підприємства, тому слід розглянути ключове місце виробничих запасів у структурі економічних ресурсів підприємства. Поняття «виробничі запаси» є лише частиною від більш загального поняття «матеріальні ресурси», тому їх слід розрізняти, а не ототожнювати (рис. 1.3).

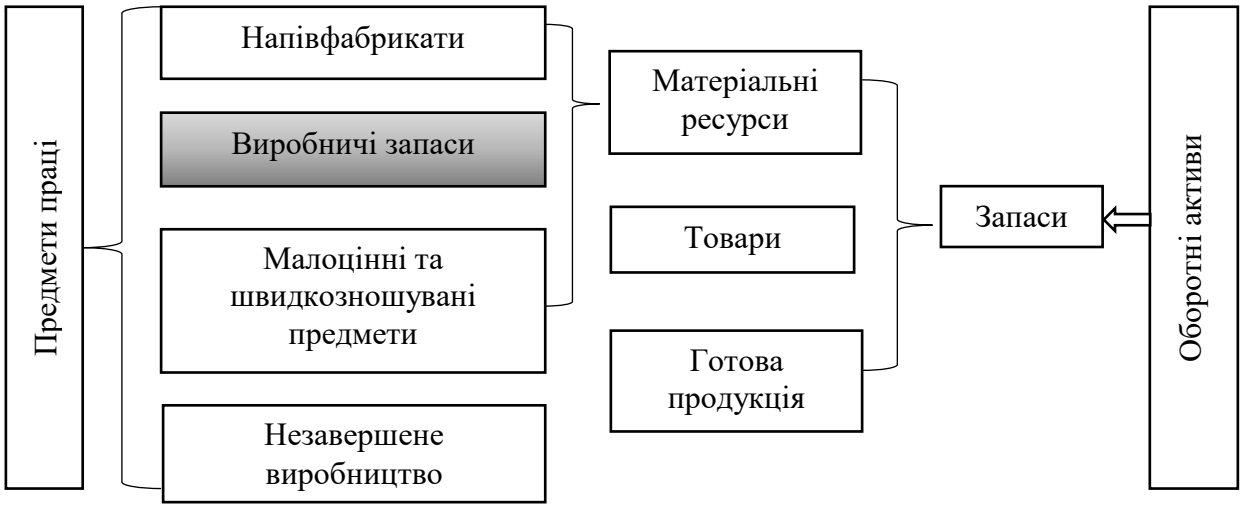

Рисунок 1.3 – Місце виробничих запасів в структурі оборотних активів

на підприємстві

При цьому термін «предмети праці» також не є повністю тотожнім з поняттям «виробничі запаси», він є ширшим. Окрім сировини та матеріалів, воно охоплює також напівфабрикати та незавершені вироби, тобто всі ресурси, що зазнають перетворення у виробничому процесі [75].

Виробничі запаси є частиною матеріальних ресурсів та предметів праці, і вони необхідні для нормального функціонування виробничого процесу. Виробничі запаси повністю споживаються протягом кожного виробничого циклу і переносять свою вартість на готовий продукт, виконану роботу або надані послуги під час виробництва

Деякі автори використовують термін «цінності» для опису поняття «виробничі запаси». Однак поняття «цінність» є описовою категорією, ознакою, якісним або критеріальним показником, що характеризує запаси як економічні елементи, що мають користь для їх власника і можуть принести йому економічні вигоди [27, С. 68].

Важливим елементом економічної сутності виробничих запасів є їх оцінка. Вона безпосередньо впливає на калькулювання собівартості продукції. Такі науковці як Циган Р. М., Дідур С. В., та Назаренко К. І. визначають поняття «оцінка» як перетворення вартості активів та зобов’язань (тобто об’єктів бухгалтерського обліку) у вартісний вид та грошову одиницю для відображення їх вартості у фінансовій звітності підприємств [66].

Оцінка запасів є ключовим елементом у системі управління оборотними активами підприємства так як вона створює надійну основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та ефективного використання ресурсів. А також є важливою передумовою організації обліку запасів. Оскільки навість незначні зміни в оцінці запасів можуть мати суттєвий вплив на результати фінансової діяльності підприємства.

Загалом оцінка запасів здійснюється на таких етапах: при зарахуванні на баланс, при вибутті запасів та при відображенні запасів у фінансовій

звітності (на дату балансу) (рис. 1.4).

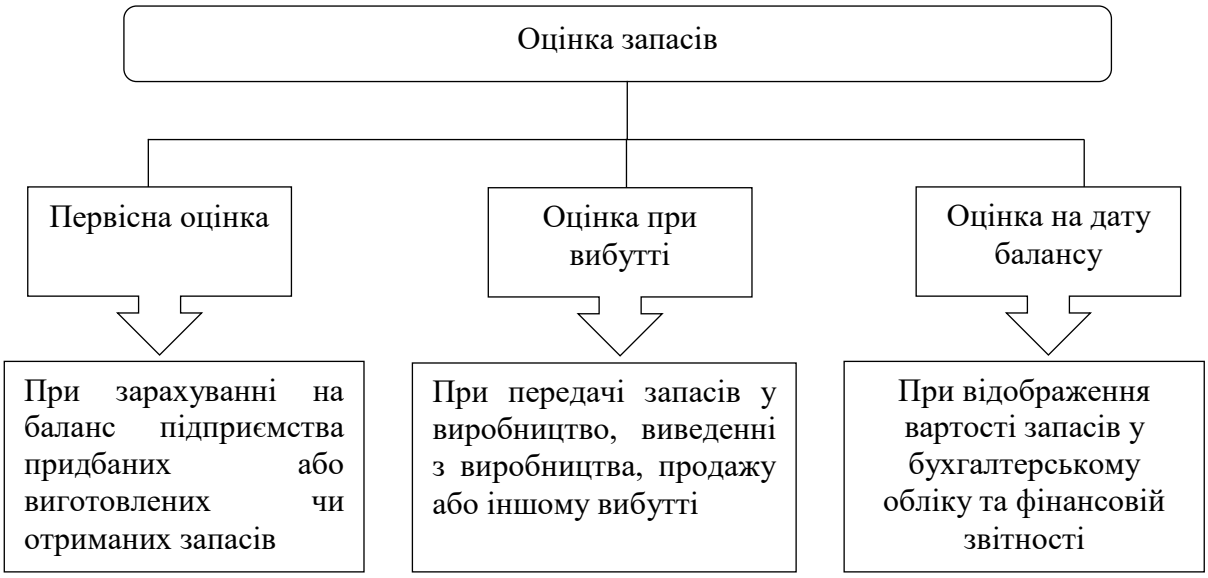

Рисунок 1.4 – Види оцінки виробничих запасів на підприємстві [64]

Отже, аналізуючи економічну роль виробничих запасів, можна зробити висновок про їхню невід'ємну участь в процесі виробництва. Їх питома вага у вартості всіх активів підкреслює їхню важливість для забезпечення безперервності виробничих процесів та досягнення поставлених цілей підприємства.

1.2 Нормативно-правове регулювання організації обліку виробничих запасів

В умовах сьогодення інтеграція української системи бухгалтерського обліку в європейський простір обумовлює необхідність гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, в тому числі і щодо обліку виробничих запасів. Саме тому постає важливе питання

нормативно-правового регулювання всіх об’єктів бухгалтерського обліку.

Як відомо, метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про рух активів, відносини з покупцями, замовниками, постачальниками, працівниками, власниками, іншими дебіторами та кредиторами, про результати діяльності й у цілому фінансовий стан підприємства. Для її досягнення здійснюється державне регулювання бухгалтерського обліку і фінансової звітності [61, С. 183].

Організація обліку виробничих запасів в Україні регулюється цілим комплексом нормативно-правових актів, які здійснюють контроль над фінансово-господарською діяльністю на підприємствах усіх форм власності. До яких включаються документи Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів, Державного комітету статистики та інших державних органів виконавчої влади.

Нормативно-правовий аспект є ключовим в організаційному механізмі побудови бухгалтерського обліку запасів, що обумовлено наступним [14, 54]:

– дотримання суб'єктами господарювання єдиних правил ведення бухгалтерського обліку, які встановлені законодавчими актами, носить обов'язковий характер, гарантують та захищають інтереси користувачів облікової інформації;

– задля забезпечення інформаційних потреб менеджменту підприємства та підвищення достовірності облікової інформації має бути взаємоузгодженою система нормативно-правових актів, що унормовує облік запасів(в тому числі й з урахуванням тенденцій інтеграції національної облікової системи в міжнародний законодавчий простір).

Основні аспекти обліку виробничих запасів, що регулюються нормативними документами:

– оцінка виробничих запасів;

– документальне оформлення операцій з виробничим запасами;

– регулювання проведення інвентаризації виробничих запасів на

підприємства, оформлення її результатів та відображення в обліку;

– аналітичний облік та використання запасів у виробництві.

Порядок регулювання нормативно-правових аспектів бухгалтерського обліку виробничих запасів здійснюється різними суб'єктами господарювання в межах їх повноважень та представлено трьома рівнями, а саме глобальним, національним та локальним рівнями (рис. 1.5).

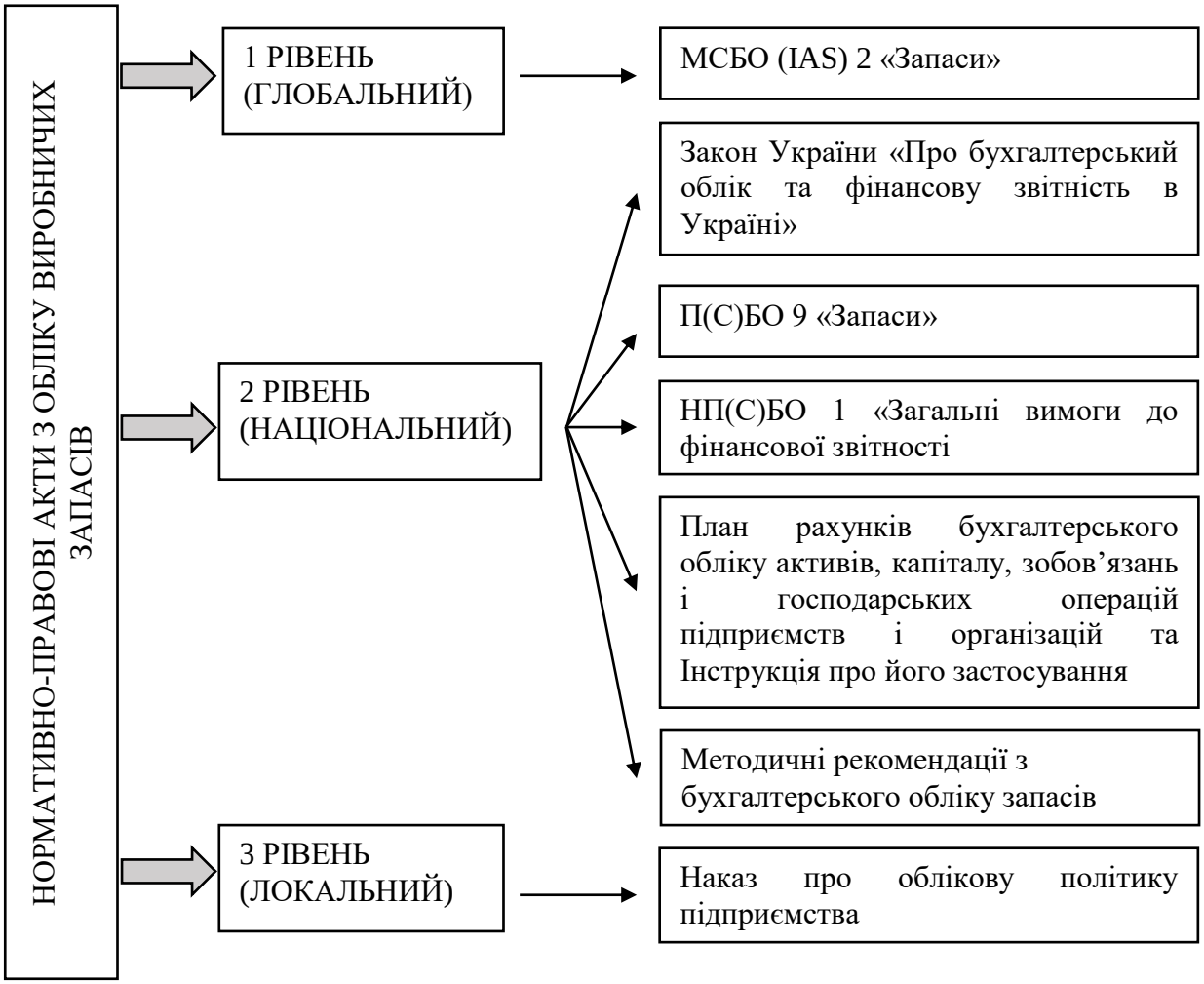

Рисунок 1.5 – Трьохрівнена система нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку виробничих запасів

Джерело: побудовано автором на основі [6, 17, 30]

Перший рівень нормативного регулювання, що представлений МСБО 2 «Запаси», встановлює особливості щодо підходу до обліку та оцінки

виробничих запасів, визначення суми собівартості та визнання витрат. Стандарт використовується підприємствами України, які застосовують міжнародні стандарти щодо розкриття запасів та ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Головним питанням обліку запасів, як зазначено в МСБО 2, є встановлення суми собівартості, яка повинна визнаватися як актив та переноситися на майбутні періоди аж до моменту визнання відповідних доходів. Цей Стандарт також містить відповідні рекомендації щодо визначення та розрахунку собівартості та подальшого визнання витрат, в тому числі будь-яке часткове списання до чистої вартості реалізації. В ньому також надаються рекомендації щодо формул для визначення собівартості [17, С. 181].

Другий рівень представлений Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Він визначає мету, склад і принципи підготовки та складання фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів, що також включать в себе формування інформації про виробничі запаси. Стандарт доповнюється П(С)БО 9 «Запаси» та Методичними рекомендації з бухгалтерського обліку запасів, які визначають методологічні засади формування в обліку інформації щодо виробничих запасів, а також регулює їх порядок оцінки і обліку на підприємствах та розкриття інформації в фінансовій звітності. Він регулює порядок здійснення операцій, пов’язаних із рухом виробничих запасів [68].

П(С)БО 9 «Запаси» складається з 29 статей, що об’єднані в такі послідовні розділи: «Загальні положення», «Визнання та первісна оцінка запасів», «Оцінка вибуття запасів», «Оцінка запасів на дату балансу», а також додаток до Національного положення «Приклади розподілу транспортно-заготівельних витрат» [47].

На третьому рівні відображено нормативні документи (рішення, накази, розпорядження), що діють в межах підприємства. Слід зазначити, що важливим документом на цьому рівні є наказ про облікову політику на підприємстві. Оскільки він формує собою сукупність принципів, методів та

процедур з організації системи обліку витрат на сирову та матеріали, а тому і обліку виробничих запасів [41].

Отже, опрацювавши основні нормативно-правові документи, що здійснюють регламентацію бухгалтерського обліку виробничих запасів підприємств в Україні визначено, що найбільш повна інформація розкривається в П(С)БО 9 «Запаси», та МСБО 2 «Запаси», оскільки у цих документах висвітлено питання з обліку виробничих запасів [38]. У них викладено важливі питання бухгалтерського обліку певної топологічної ділянки обліку, разом з тим, є неузгодженість, зокрема, існують відмінності між порядком оцінки виробничих запасів за вимогами П(С)БО та МСБО [24].

Характеризуючи визначені рівні державної регламентації організації бухгалтерського обліку запасів розглянемо найбільш ключові нормативно-правові акти, які визначають цей процес (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Характеристика нормативно-правових актів, що регулюють облік виробничих запасів на рівні держави

№ з/п	Нормативно-правовий акт	Характеристика
1	2	3
1.	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Цей Закон визначає правові запади регулювання, ведення та організації бухгалтерського обліку (в тому числі й облік виробничих запасів) та складання фінансової звітності в Україні [51].
2.	Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси»	Визначає підходи до обліку запасів, надає рекомендації щодо визначення собівартості, формул собівартості, що застосовуються для визначення собівартості запасів [37].
3.	Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Цим Положенням визначається мета, склад та якісні характеристики фінансової звітності, принципи її складання та вимоги до розкриття та визнання її елементів, в тому числі при формуванні інформації про виробничі запаси [39].
4.	Податковий кодекс України	Згідно пп. 14.1.244 ПКУ запаси вважаються товарами з метою податкового обліку. «Податкове» визначення товарів є достатньо

		широким та включає всі види запасів, що наведені у П(С)БО 9. Також визначає оцінку та собівартість запасів [43].

Продовження таблиця 1.2

1	2	3
5.	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»	Даний стандарт встановлює загальні принципи та правила для формування даних про запаси в бухгалтерському обліку та їх подання у фінансових звітах, які використовуються для прийняття економічних рішень. Зазначає визнання та первісної оцінки запасів, оцінку при вибутті та на дату балансу, а також розкриття інформації про запаси в примітках до фінансової звітності [45].
6.	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»	Даний стандарт встановлює загальні принципи та правила для формування даних про витрати в бухгалтерському обліку (в тому числі і витрати виробничих запасів) та їх подання у фінансових звітах.[44].
7.	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій	Розкриває застосування рахунків класу 2 «Запаси» для узагальнення інформації про наявність та рух товарів, готової продукції, предметів праці, що призначені для обробки, переробки, використання у виробництві і для господарських потреб, та засобів праці, що включається підприємством до складу швидкозношуваних та малоцінних предметів. Так, наприклад згідно Інструкції наводиться рахунок 2 «Виробничі запаси», який призначено для систематизації інформації про наявність та рух запасів сировини та матеріалів, запасних частин, палива та тари, що належать підприємству [20].

Отже, ми проаналізували основні аспекти регулювання обліку виробничих засобів, визначили нормативно-правові акти, що забезпечують дотримання суб’єктами господарювання єдиних правил та вимог щодо ведення бухгалтерського обліку в цілому, а також у частині виробничих запасів.

Найбільш детальна інформація про запаси наведена в П(С)БО 9

«Запаси» та МСБО 2 «Запаси». Ці документи розкривають ключові аспекти обліку виробничих запасів, визначення їх економічної сутності, методи оцінки та відображення у звітності.

Для досягнення гармонії між національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку необхідно виявити ряд розбіжностей, що виникають між ними.

Хоча всі національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку України значною мірою базуються на Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку, вони не є тотожними з міжнародними. Зміни, що були внесені Радою з МСБО у грудні 2003 року, поглибили існуючі відмінності. Тому на сучасному етапі важливо вирішити питання уніфікації української системи з міжнародною системою бухгалтерського обліку та фінансової звітності [50].

Ми провели порівняльний аналіз двох стандартів та визначили певні схожі та відмінні риси при підході до регулювання окремих питань бухгалтерського обліку виробничих запасі, а саме це такі порівняльні ознаки як: визначення сутності, оцінки запасів при надходженні, використанні та оцінка запасів на дату балансу. Також ми порівняли підходи щодо вимог, які зазначають яку інформацію щодо запасів необхідно розкривати у фінансовій звітності. Проведений аналіз наведено у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Порівняння вимог щодо обліку виробничих запасів за П(С)БО 9 «Запаси» та МСБО 2 «Запаси»

Порівняльна ознака	П(С)БО 9	МСБО 2
1	2	3
Визначення сутності запасів	Під запасами розуміють активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт, надання	Під запасами розуміють активи, які призначені для продажу у процесі звичайної діяльності бізнесу, перебувають у виробництві для продажу або існують як матеріали для використання у виробничому процесі чи наданні послуг

	послуг, а також управління підприємством	
Оцінка запасів на дату балансу	Обирається найменша з двох оцінок: первісна вартість або чиста вартість реалізації	Обирається найменша з двох оцінок: собівартість або чиста вартість реалізації

Продовження таблиці 1.3

1	2	3
Оцінка запасів при використанні	Собівартість перших за часом надходження запасів (ФІФО), ідентифікована собівартість, середньозважена собівартість, а також метод ціни продажу та метод нормативних затрат	Собівартість за формулою «перше надходження-перший видаток» (ФІФО), середньозважена собівартість, а також метод роздрібних ціна та метод стандартних витрат
Оцінка запасів при надходженні	Собівартість формується з таких витрат: – при придбанні за договором постачальника – суми, що сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю) за вирахуванням непрямих податків; суми ввізного мита; суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству; транспортно-заготівельних витрат; інших витрат; – при виготовлені власними силами – витрат, що утворюють виробничу собівартість, визначену за П(С)БО 16 «Витрати»; – при внесенні до статутного капіталу – справедливої вартості, погодженої із засновниками підприємства з урахуванням витрат, що включаються до первісної вартості запасів, придбаних у постачальника. – при безоплатному отриманні – справедливої вартості; – при отриманні внаслідок обміну на подібні активи – балансової вартості переданих запасів; при отримані внаслідок обміну на неподібні активи – справедливої вартості отриманих запасів.	Собівартість формується з таких витрат: – витрати на придбання. Ціни придбання; ввізне мито та інших податків (якщо вони не відшкодовуються підприємству), витрат на транспортування та інших витрат, що безпосередньо пов'язані з придбанням запасів; – витрати на переробку; інші витрати. До цих витрат можуть відноситися такі витрати, які понесені на доставку запасів до їхнього поточного місцезнаходження та приведення їх у відповідний стан.
Розкриття інформації у фінансовій звітності	Необхідно розкривати у примітках до фінансової звітності інформацію про: – балансову (облікову) вартість запасів, переданих у переробку, на комісію, в заставу; – суму збільшення чистої вартості	Необхідно розкривати у примітках до фінансової звітності інформацію про суму будь-якого сторнування будь-якого часткового списання, визнану як зменшення суми запасів, яка визнана як витрати

	реалізації, за якою проведена оцінка запасів.	періоду; а також обставини та події, що спричинили сторнування такого списання

Джерело: згруповано автором на основі [24, 37, 45]

Зверніть увагу, що МСБО 2 підкреслює, що запаси повинні відображатися на балансі за найменшою з двох оцінок: собівартості або чистої вартості реалізації. Такий підхід до оцінки запасів на дату балансу зумовлений тим, що балансова вартість активів не повинна перевищувати надходження коштів, які очікуються при їх реалізації (продажу) або використання. Чиста вартість реалізації запасів може стати меншою за балансовою внаслідок застарілості чи пошкодження запасів; зниження ціни на них; зростання очікуваних витрат на завершення виробництва та збут.

Також слід додати, що згідно стандартів існують також вимоги щодо витрат, які не включаються до собівартості запасів і відповідно визнаються як витрати періоду, в якому вони безпосередньо понесені.

У МСБО 2 зазначено приклади витрати, які не включаються до собівартості запасів, серед них:

– понаднормові суми відходів матеріалів;

– витрати з оплати праці при виробництві;

– витрати на зберігання, окрім витрат, що зумовлені виробничими процесами та є необхідними для переходу до наступного етапу виробництва;

– витрати на продаж та адміністративні накладні витрати, що не пов’язані з доставкою запасів до їх безпосереднього місцезнаходження.

Згідно з П(С)БО 9 до витрат періоду, тобто тих, що не включаються до собівартості запасів, включають:

– нестачі запасів та понаднормові втрати;

– витрати на зберігання, окрім витрат, що зумовлені виробничими процесами та є необхідними для переходу до наступного етапу виробництва;

– фінансові витрати;

– витрати на продаж та загальногосподарські й подібні витрати, що не

пов’язані з купівлею, доставкою, а також витрати, що не пов’язані з приведенням запасів до стану, в якому вони придатні до використання у визначених цілях підприємства.

Отже, відзначимо, що П(С)БО 9 «Запаси» та МСБО 2 «Запаси» мають як спільні так і відмінні риси. Так, визначення поняття «запаси», основні поняття, пов’язані з ними, а також рекомендації щодо використання методів оцінки запасів в обох стандартах є тотожними. Основними відмінностями між двома стандартами є склад запасів, склад витрат, що входять до собівартості [26].

Перевагою міжнародних стандартів перед національними буде в тому, що вони побудовані за чіткою економічною логікою, узагальнюючий характер та прості для сприйняття користувачів фінансової звітності.

До недоліків МСБО слід віднести відсутність детальних інтерпретацій і прикладів співставлення стандартів із конкретними ситуаціями [27]. Відмінності між стандартами створюють необхідність вдосконалення національних стандартів для гармонізації з міжнародними [7].

1.3 Методичні підходи до організації обліку та аналізу виробничих запасів

В умовах сучасної економіки підприємства потребують розширення аналітичних робіт, пов’язаних з комплексною всеохоплюючою оцінкою ефективності управління виробничими запасами, розробкою перспектив розвитку й своєчасним формуванням оперативних управлінських рішень для аналізу виробничих запасів.

Така система заходів щодо організації забезпечення дозволяє правильно визначає первісну вартість виробничих запасів, вартість при їх передачі безпосередньо у виробничих процес. Їх застосування дозволяє

більш точно оцінювати незавершене виробництво та відображати залишки матеріальних цінностей у фінансовій звітності тощо [14, С. 201].

Нижче, на рисунку 1.6 наведено заходи для ефективної організації обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами на підприємствах

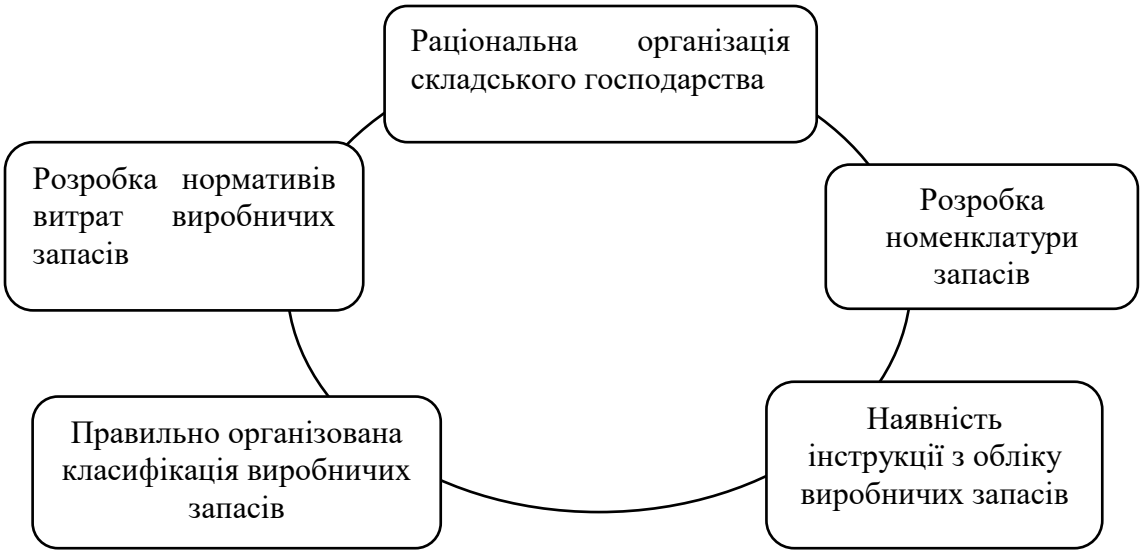

Рисунок 1.6 – Заходи щодо організації обліково-аналітичного забезпечення в системі управління підприємства [62, С.202]

Для чіткого функціонування даної системи необхідна наявність розробленого, комплексно-взаємопов'язаного інструментарію обліку та аналізу матеріально-виробничих запасів, який би враховував вплив різних факторів на рівень запасів та відповідав усім вимогам ринкової економіки [44].

Отже сьогодні бізнесу необхідні суттєві змін у структурах, що керують економічною діяльністю, однією з яких є оптимізація виробничих запасів. Для ефективного управління виробничими запасами та забезпечення безперервної діяльності підприємства важливо мати своєчасну інформацію про необхідну кількість виробничих запасів. Це дозволить мінімізувати поточні витрати на їх утримання та забезпечить ефективний контроль за їх рухом [10].

Таким чином, перед загальною системою управління підприємства виникає необхідність забезпечення ефективного контролю за рухом виробничих запасів та проведення їх аналізу.

Метою аналізу виробничих запасів підприємства є:

– отримання інформації щодо стану та оцінки матеріалів, сировини та запасів, їхньої відповідності щодо рівня потреб готової продукції або виробництва;

– підвищення ефективності виробництва за рахунок раціонального використання ресурсів;

– пошук оптимальних шляхів економії на використанні виробничих запасів та виявлення додаткових резервів, тобто мінімізація матеріальних витрат, зниження цін на ресурси та підвищення якості [33, 47].

Одним із головних моментів у аналізі виробничих запасів підприємства є вивчення чинників, які впливають на матеріаломісткість. До складу таких чинників можна віднести такі групи:

– витрати на виробництво продукції та обсяг цієї продукції;

– співвідношення між загальними та прямими матеріальними витратами на виробництво;

– структура продукції, ціни входу матеріалів та відпускні ціни на продукцію;

– зміна нормативних витрат, рецептура сировини, технології виготовлення та транспортні витрати [38, С.195].

У результаті опрацювання та дослідження наукових джерел дійшли висновку, що не існує єдиного підходу науковців до визначення напрямів аналізу виробничих запасів.

Зокрема, за думкою П.Я. Поповича пропонуються такі напрями аналізу виробничих ресурсів:

– вивчення порядку розрахунку й обґрунтованості договорів постачання та умов поставок та виконання договорів;

– визначення характеру виробничих матеріальних запасів та змін у

їхній структурі;

– перевірка доцільності норм виробничих запасів;

– виявлення можливостей для зменшення обсягів виробничих запасів;

– розробка заходів для зниження наднормативних і зайвих виробничих запасів та матеріалів [47, С.135].

Є.В. Мних узагальнює напрями аналізу виробничих запасів на вісім основних блоків:

– аналіз матеріального потоку;

– дослідження ринку матеріальних ресурсів;

– оцінка нормативів регулювання ринку матеріальних ресурсів;

– аналіз індикативного плану;

– загальний аналіз обсягів та структури виробничих запасів на підприємстві;

– аналіз матеріаломісткості та матеріалоємності продукції;

– аналіз матеріальних затрат на виробництво;

– аналіз виробничо-фінансових результатів, досягнутих за рахунок раціонального використання виробничих запасів [38, С.105].

Зазначимо, що наведений перелік напрямів є досить деталізованим та потребує групування та упорядкування в більш структуровані блоки.

За думкою С. Дерев'янко необхідно проводити аналіз виробничих запасів за такими напрямами:

– дослідження порядку розрахунку й обґрунтованості договорів про поставку матеріальних ресурсів, умови поставок;

– визначення характеру виробничих матеріальних запасів і зміну їх структури;

– перевірка обґрунтованості норм виробничих запасів;

– виявлення можливості зменшення виробничих запасів та потреб в матеріальних ресурсах;

– розроблення заходів щодо зниження наднормативних і зайвих

запасів матеріалів [16, С. 16].

Для ефективного управління виробничими запасами, за пропозицією А.М. Поплюйко, необхідно провести аналіз за такими напрямками:

– вивчення сукупності факторів, які впливають на економію матеріальних ресурсів;

– аналіз структурних змін витрат на матеріали з урахуванням окремих факторів;

– комплексний аналіз узагальнюючих показників використання виробничих запасів в цілому по підприємству, показників динаміки норм використання окремих видів виробничих запасів, а також показників питомого використання різних видів матеріалів та сировини на виробництво окремих видів продукції на підприємстві [46, С.57].

О. Е. Кузьмінською та А. С. Марина систематизовано основні завдання аналітичних робіт щодо виробничих запасів підприємств за уточненими напрямами аналізу, представлені в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4 – Напрями та завдання аналізу виробничих запасів на підприємстві

Напрями аналізу	Завдання аналізу
Оцінка забезпеченості підприємства виробничими запасами	– оцінка загальної потреби у виробничих запасах на підприємстві; – аналіз обґрунтованості виробничих запасів, що замовляються; – оцінка повноти та своєчасності надходження виробничих запасів за договорами від постачальників; – аналіз забезпеченості підприємства конкретними групами запасів в днях.
Загальний аналіз обсягу і структури виробничих запасів підприємства	– горизонтальний аналіз виробничих запасів на складі підприємства; – вертикальний аналіз структури виробничих запасів; – порівняльний аналіз якісного стану та руху виробничих запасів за допомогою коефіцієнтного способу.
Оцінка ефективності використання виробничих запасів	– діагностичний аналіз використання матеріальних ресурсів за різними індивідуальними показниками; – діагностичний аналіз ефективності використання

	запасів за узагальнюючими показниками.
Аналіз матеріаломісткості та матеріаловіддачі продукції	– діагностичний аналіз матеріаломісткості та матеріаловіддачі продукції підприємства; – факторний аналіз матеріаломісткості продукції

Джерело: [28, 35]

Проведення аналізу виробничих запасів здійснюється за допомогою відповідних джерел інформації, такі як:

– оперативні дані відділу матеріально-технічного постачання;

– плани матеріально-технічного постачання;

– угоди на постачання сировини та матеріалів;

– інформація складських та транспортних служб;

– відомості аналітичного бухгалтерського обліку про постачання, витрати та оперативні залишки матеріальних ресурсів;

– статистична звітність про стан, наявність і використання матеріальних ресурсів та про виробничі витрати;

– інші нормативно-довідкові дані, які регулюють господарську діяльність підприємства [53, 54].

Необхідно зазначити, що аналіз виробничих запасів тісно пов’язаний з їх оптимізацією. У цьому контексті, оптимізація включає управлінські рішення, які спрямовані не лише на визначення обсягу запасів, а й для зменшення запасів матеріалів.

Вагомим інструментом оптимізації виробничих запасів при здійсненні управління є програмне забезпечення для прогнозування попиту. Воно базується на аналізі даних минулих періодів щодо динаміки реалізації за різними каналами та динаміки попиту, що дозволяє створювати прогнози попиту на товари на майбутнє.

Другим ключовим інструментом є автоматизація процесів замовлення та поповнення запасів. Аналітичні платформи дозволяють постійно відстежувати рівень запасів і, на основі заданих параметрів, автоматично формувати замовлення у постачальників на постачання або власних виробництв. Такий підхід допомагає мінімізувати ризик нестачі товарів і

зменшити ризик надмірних запасів, що може призвести до втрат.

Третій інструмент являється АВС-аналізом. Цей метод допомагає класифікувати товари або матеріали на три категорії (А, В, С) в залежності від їхньої важливості [29, С.23–24].

Метод «АВС» ділить виробничі запаси на три частини:

а) категорія А – дорогі запаси, що становлять значну питому вагу за вартістю за порівняно невеликої їх кількості. Запаси категорії А характеризуються високою вартістю одиниці товару при невеликому загальному обсязі. Для ефективного управління такими запасами необхідно встановити жорсткий індивідуальний контроль на всіх етапах їх руху, від надходження до списання;

б) для запасів категорії В, де вартість і кількість знаходяться приблизно на одному рівні, достатньо загального підходу до управління та контролю;

в) категорія С займає значну питому вагу за кількістю (масою, обсягом) за порівняно невисокої питомої ваги за їх вартістю. Для таких товарів достатній спрощений порядок обліку та контролю [49].

Для проведення ефективного аналізу виробничих запасів необхідно розпочати з кількісної оцінки їхньої наявності, стану та якісного аналізу їхньої структури і динаміки на підприємстві.

Показники структури виробничих запасів дозволяють оцінити відсоткове співвідношення окремого матеріального ресурсу до загальної сукупності виробничих запасів на підприємстві. Під час аналізу динаміки можна побачити, на скільки збільшився або ж таки зменшився той чи інший матеріальний ресурс відповідно до порівнювального періоду.

Під час аналізу виробничих запасів визначають забезпеченість підприємства матеріальними ресурсами. Планування потреб у виробничих ресурсах здійснюється на основі попередніх результатів використання запасів на виробництві, для ремонту та на інші потреби.

Недостатня забезпеченість підприємства виробничими запасами гальмує його нормальну діяльність і погіршує фінансовий стан [56].

Динаміка, структура, недостача чи забезпеченість запасами розраховуються відповідно за допомогою показників аналізу виробничих запасів. Нижче наведено основні, базові показники, що використовуються на багатьох підприємствах.

Узагальнюючими показниками використання виробничих запасів є наступні:

– прибуток на гривню матеріальних витрат. Є найбільш узагальнюючим показником ефективності використання матеріальних ресурсів. Розраховується шляхом співвідношенням суми одержаного прибутку від основної діяльності підприємства до суми матеріальних витрат [19].

– матеріаловіддача, що обчислюється шляхом співвідношення вартості виготовленої продукції до суми матеріальних витрат. Показник характеризує, скільки вироблено продукції з кожної гривні спожитих матеріальних ресурсів.

– матеріаломісткість продукції (зворотній показник до матеріаловіддачі) є вартісним показником та розраховується як відношення суми матеріальних витрат до вартості виробленої продукції. Характеризує скільки матеріальних витрат припадає або необхідно фактично на виробництво одиниці продукції. Аналіз матеріаломісткості дозволяє виявити резерви для скорочення матеріальних витрат на виробництво продукції, що в свою чергу, сприяє зниженню собівартості [13].

– частка матеріальних витрат у собівартості продукції. Цей показник обчислюється шляхом відношення суми матеріальних витрат до повної собівартості виробленої продукції.

Найважливішим серед узагальнюючих перелічених показників вважають матеріаломісткість продукції [14, С.138]. Її аналізують за такими наступними напрямами (рис. 1.7).

1. Аналіз рівня та динаміки матеріаломісткості продукції

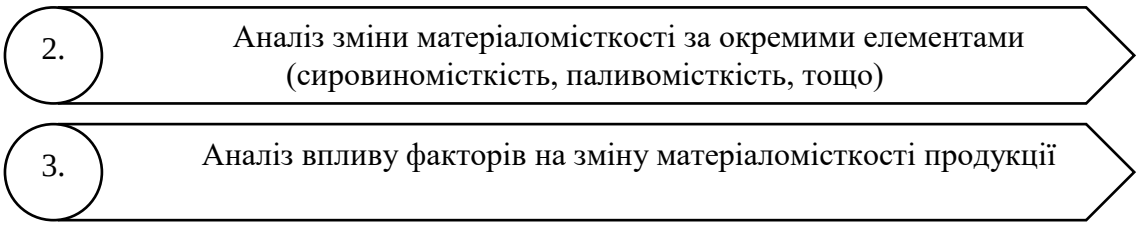

Рисунок 1.7 – Напрями аналізу матеріаломісткості на підприємстві [14]

Існують також специфічні (часткові) показники, які використовуються для аналізу використання виробничих запасів в частині ефективності використання окремих елементів матеріальних ресурсів. Вони можуть використовуватись для аналізу та характеристики рівня матеріаломісткості окремих виробів на підприємстві [11].

При аналізі виробничих запасів використовуються також такі показники, наведені в таблиці 1.5.

Таблиця 1.5 – Показники для аналізу стану виробничих запасів на підприємстві.

Показник	Розрахунок
Коефіцієнт використання матеріалів (або коефіцієнт матеріальних витрат)	Визначається шляхом ділення загальної суми фактичних матеріальних витрат на величину матеріальних витрат, розраховану виходячи з планових калькуляцій і фактичного обсягу випуску та асортименту продукції
Тривалість одного обороту оборотних активів ($Т_{об}$)	$$Т_{об} = \frac{(Ф_{об} \times Д)}{ЧД} \quad (1.1)$$ де $Ф_{об}$ – середньорічна вартість виробничих запасів; Д – число днів в аналізованому періоді; ЧД – розмір чистого доходу від реалізованої продукції
Кількість оборотів за певний період ($К_{об}$)	$$К_{об} = \frac{ЧД}{Ф_{об}} \quad (1.2)$$
Коефіцієнт завантаження запасів в обороті ($К_З$)	$$К_З = \frac{Ф_{об}}{ЧД} \quad (1.3)$$

Джерело: [23]

Отже, управління виробничими запасами є важливою складовою оптимізації операцій підприємства та досягнення високої ефективності. Досягнення оптимального рівня запасів, мінімізація витрат на їх управління та забезпечення безперебійного виробництва є основними цілями управління виробничими запасами [29]. Для цього важливо обрати правильний підхід до аналізу забезпечення підприємства виробничими запасами та ефективності їх використання. Правильна організація аналізу виробничих запасів допомагає ідентифікувати проблемні місця в логістичних ланцюгах та оптимізувати процес постачання запасів на підприємство на передання їх у виробничий цикл.

РОЗДІЛ 2
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРАКТИКУ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТОВ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВИСОКОВОЛЬТНОГО ОБЛАДНАННЯ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Запорізький завод високовольтного обладнання» знаходиться у приватній власності та має таку наступну юридичну адресу: Україна, Запорізька обл., Запорізький р-н, село Володимирівське, вул. Першотравнева, будинок 13.

Товариство діє на підставі Законів України «Про господарські товариства», «Про власність», Цивільного та господарського кодексів України та інших законодавчих актів.

Підприємство створюється та функціонує на основі статуту – юридичного документу, що визначає повну характеристику напрямів діяльності суб’єкта господарювання.

Підприємство є одним із лідерів українського ринку з виробництва та постачання електророзподільного обладнання (трансформаторів струму та напруги), що забезпечує безперебійну подачу електроенергії як юридичних, так і фізичних покупців.

Товариство засновано з метою отримання прибутку через задоволення потреб ринку в товарах та послуг, визначених предметом діяльності товариства. Отриманий прибуток спрямовується на розвиток бізнесу та забезпечення економічних та соціальних потреб учасників.

Підприємство займається виробництвом електророзподільчої та контрольної апаратури (КВЕД 27.12).

Іншими видами діяльності згідно КВЕД-2010 та Статуту підприємства

є:

– 42.99 Будівництво інших споруд, не включені в інші угруповання;

– 43.99 Інші спеціалізовані будівельні роботи, не включені в інші угруповання;

– 46.69 Оптова торгівля іншими машинами й устаткуванням;

– 41.20 Будівництво житлових і нежитлових будівель;

– 27.11 Виробництво електродвигунів, генераторів і трансформаторів.

А також предметом діяльності товариства ще є надання побутових послуг населенню та підприємствам і організаціям, надання транспортних послуг підприємствам та приватним особам.

Досліджуване товариство приймало участь у державних тендерах щодо реалізації своїх послуг та товарів (рис. 2.1).

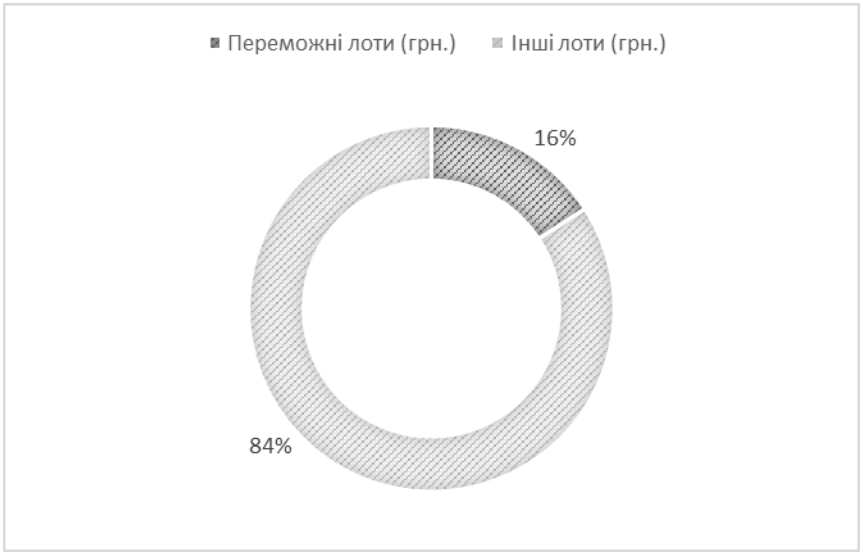

Рисунок 2.1 – Структура участі ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» у державних тендерах за всі роки існування підприємства

Серед переможних лотів були контракти з такими замовниками як ТОВ «Кременчуцька ТЕЦ», Регіональна Філія «Південна залізниця» АТ «Українська залізниця», ПАТ «ПТЗ» та інші.

Уся фінансова, господарська та операційна діяльність підприємства «Запорізький завод високовольтного обладнання» здійснюється з урахуванням вимог чинного законодавства України.

Бухгалтерський облік ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» веде за повною формою, встановленою для підприємств Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Підприємство є дійсний платником ПДВ та знаходиться на загальній системі оподаткування. Станом на кінець 2023 року підприємство має у наймі 34 співробітника та відповідно сплачує ЄСВ (22%), ПДФО (18%) та військовий збір (1,5%). Також відповідно підприємство сплачує податок на прибуток підприємства.

Бухгалтерський облік товариства ведеться з урахуванням вимог закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та наказу директора підприємства «Про облікову політику».

Товариство «Запорізький завод високовольтного обладнання» здійснює бухгалтерський облік господарських операцій щодо майна та результатів своєї діяльності, використовуючи натуральні одиниці виміру, в узагальненому грошовому вимірі шляхом безперервного їх документування та взаємопов’язаного відображення.

На підприємстві організована централізована форму побудови апарату облікової служби, тобто вся облікова робота зосереджена у центральній бухгалтерії. Облік на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» ведеться у програмі «M.E.Doc.».

Керівник ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» створив необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку та забезпечив виконання всіма підрозділами та працівниками, які причетні до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

Для забезпечення прозорості та контролю за фінансово-господарською

діяльністю підприємство веде детальний бухгалтерський та оперативний облік, складає і подає встановлену законодавством фінансову та податкову звітність. Статистична, фінансова та податкова звітність складається та подається до відповідних органів у повному обсязі. Підприємство складає фінансову звітність на підставі даних бухгалтерського обліку.

Відповідальність за підготовку та достовірне відображення інформації у фінансових звітах у відповідності до чинного законодавства несе управлінський персонал.

Окрім цього, відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік» [51], підприємство проводить щорічну інвентаризацію активів та зобов'язань, під час якої перевіряється та документально підтверджується їх стан, наявність та оцінка. Згідно пункту 1 статті 10 «Інвентаризація активів і зобов'язань» Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» інвентаризація активів проводиться для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства.

Основні фінансово-економічні показники ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» за 2021-2023 рр. наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» за 2021-2023 рр.

Найменування показника	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення: +,- 2023 р. до	
				2021 р.	2022 р.
Дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	75145	95133	99889	24744	4756
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	64972	83255	87621	22649	4366
Валовий прибуток, тис. грн.	8669	10975	9745	1076	-1230
Чистий прибуток (збиток) тис. грн.	2624	3322	3092	468	-230
Власний капітал, тис. грн.	23555	29817	27931	4376	-1886
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	21186	26821	25298	4122	-1523
Середньоспискова чисельність працівників, чол.	37	32	34	-3	2

Фондовіддача	3,07	3,10	3,46	0,39	0,36

Проаналізувавши таблицю, зазначимо, що дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг має тенденцію до зростання з кожним роком і відповідно на кінець 2023 року становить 99889 тис. грн., внаслідок цього зростав протягом 2021-2023 рр. і чистий дохід (виручка) від реалізації товарів, робіт, послуг. Таке зростання може бути пов'язане із зовнішніми факторами, такими як зростанням рівня діючих цін на продукцію у 2022 та 2023 роках. Порівняно з 2021 роком чистий дохід зріс у 2023 році на 24744 тис. грн., відповідно з 2022 роком – на 4756 тис. грн.

Товариство, здійснюючи основну операційну діяльність, отримує валовий прибуток, який у 2022 році порівняно з 2021 роком зріс на 1076 тис. грн, але у 2023 році зменшився на 1230 тис. грн. Чистий прибуток підприємства зростав з кожним роком, але у 2023 році порівняно з 2022 роком знизився на 230 тис. грн.

Власний капітал збільшився у 2022 році порівняно з 2021 на 4376 тис. грн., але зменшився у 2023 році порівняно з попереднім роком на 1886 тис. грн., що не є позитивною тенденцією.

Показник фондовіддачі також має тенденцію до зростання. На одну одиницю основних фондів припадає більше 3 одиниць реалізованої продукції, що означає підвищення ефективності використання основних засобів підприємства протягом 2021-2023 років. Причиною зростання слугує оптимізація структури основних засобів та збільшення обсягу продажів.

На основі проведено порівняння підсумуємо, що фінансово-господарські показники діяльності підприємства «Запорізький завод високовольтного обладнання» за проаналізовані періоди свідчать про задовільне функціонування підприємства та наявність тенденції до відносно стабільного зростання доходів від основної операційної діяльності. Проте товариству необхідно детально аналізувати та управляти витратами та прибутком загалом.

Досліджуване підприємство є достатньо сильним конкурентом на ринку виробництва та постачання електророзподільного обладнання.

2.2 Аналітичний та синтетичний облік виробничих запасів на підприємстві

Первинний, аналітичний та синтетичний облік виробничих запасів є ключовими ланками ефективного управління запасами та успішного функціонування будь-якого виробничого підприємства.

На багатьох підприємствах облік таких активів не завжди організований належним чином, що може призвести до необґрунтованих втрат або неправильної оцінки запасів.

Як раніше зазначалось бухгалтерський облік на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» здійснюється безперервно з дня реєстрації згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996 від 16.07.1999 р. При цьому підприємство також керується статутом та трьома наказами: «Про облікову політику підприємства», «Про організацію бухгалтерського обліку на підприємстві» та «Про організацію податкових розрахунків (податкового обліку) на підприємстві».

Згідно пункту 3 розділу 3 «Організація та ведення бухгалтерського обліку» Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій стосовно виробничих запасів у первинних документах, збереження оброблених документів протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе власник (або уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством) відповідно до законодавства та установчих документів [35].

Інформація щодо загальних положень з обліку виробничих запасів, що наведена в наказі про облікову політику ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» відображено на рисунку 2.2.

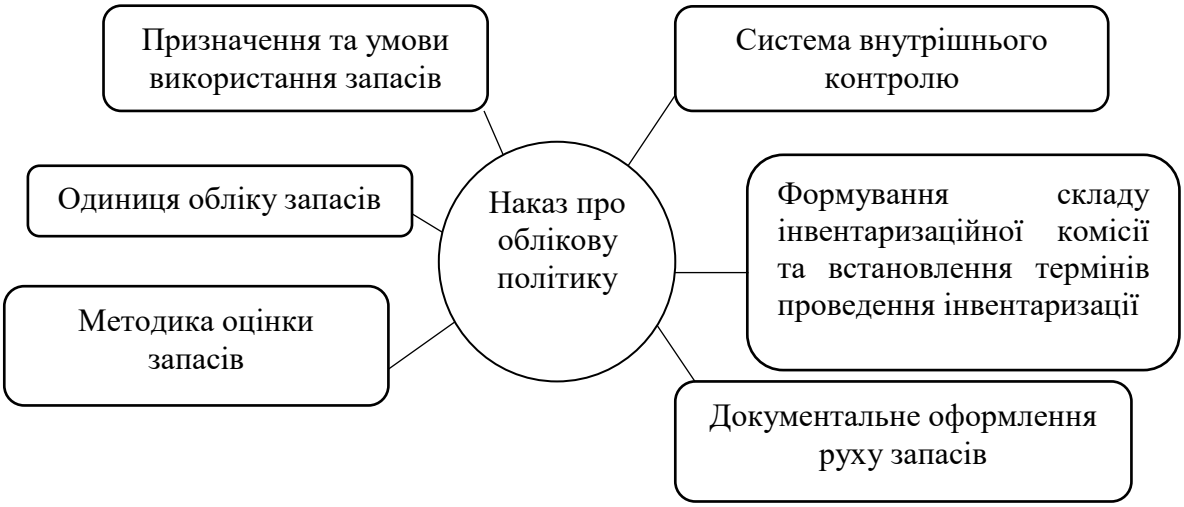

Рисунок 2.2 – Основні положення з обліку виробничих запасів, які відносяться до наказу про облікову політику ТОВ «ЗЗВО»

Зазначені положення забезпечують чіткість і структурованість у веденні обліку виробничих запасів на підприємстві, що сприяє підвищенню ефективності управління матеріальними ресурсами.

Синтетичний облік наявності та руху запасів ведеться в грошовій одиниці України із застосуванням рахунків обліку, визначених Планом рахунків бухгалтерського обліку. Для синтетичного обліку запасів призначено 2-й клас Плану рахунків «Запаси», а для обліку підприємство використовує рахунок 20 «Виробничі запаси». На рахунку 20 «Виробничі запаси» відображається вся узагальнена інформація про стан, наявність та рух запасів, сировини та матеріалів (в тому числі сировина і матеріали, які перебувають в дорозі або в переробці), запасних частин, тари й похідних тарних матеріалів та інших матеріальних цінностей, що належать суб’єкту господарювання. При цьому за дебетом рахунку 20 «Виробничі запаси» узагальнюється інформація щодо надходжень запасів на підприємство, їх

дооцінка, відповідно за кредитом відображається інформація щодо витрачання на виробництво (експлуатація, будівництво), переробку, відпуск (передачу) на сторону запасів, їх уцінка тощо. Узагальнення інформації наведено на рисунку 2.3.

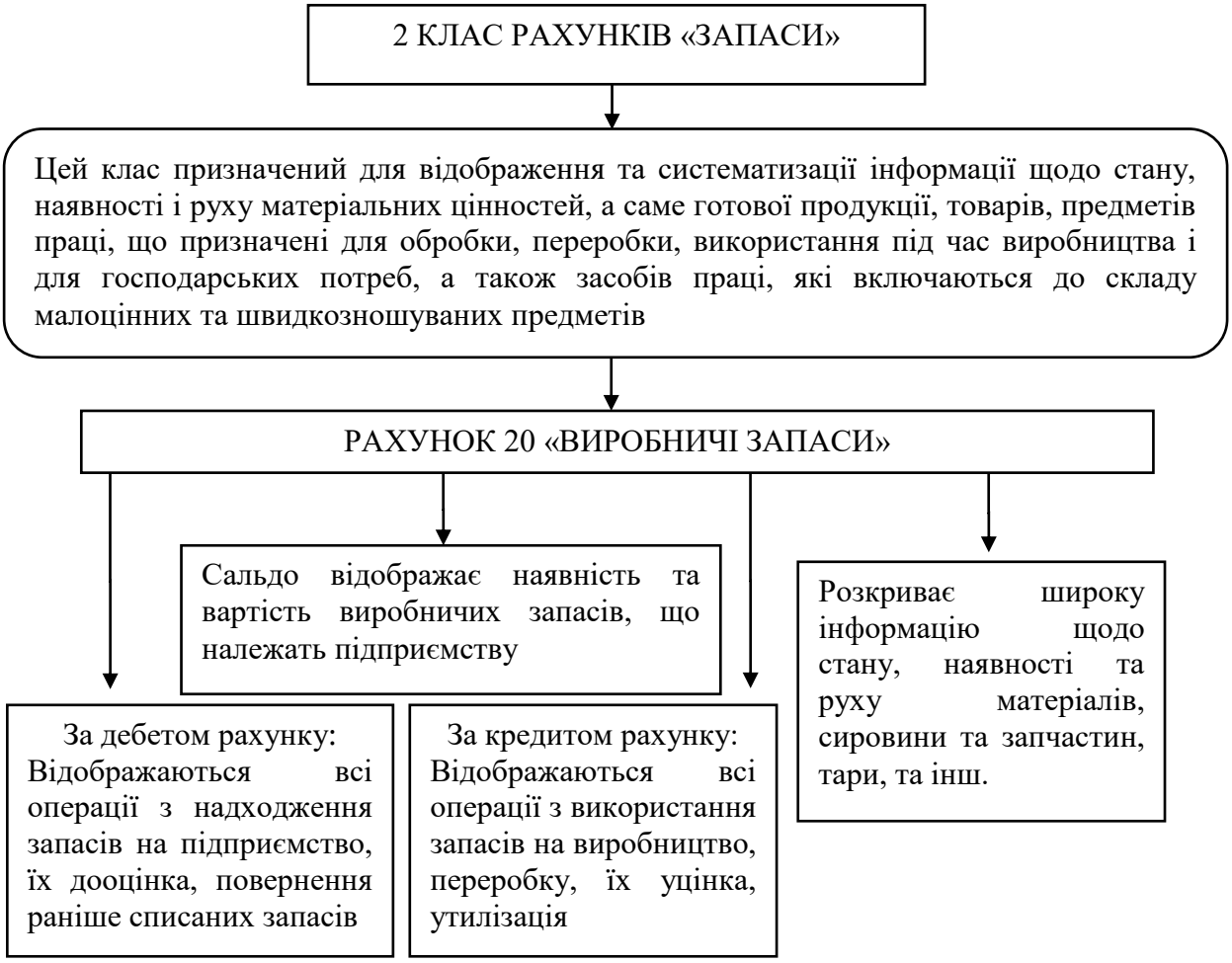

Рисунок 2.3 – Структура та принцип побудови рахунку 20 «Виробничі запаси»

Синтетичний облік забезпечує загальний контроль за станом запасів і дозволяє формувати звітність про їх рух.

На підприємстві «ЗЗВО» субрахунок 201 «Сировина й матеріали» призначений для відображення руху та наявності сировини і основних матеріалів, які входять до складу виготовленої продукції або є необхідними складовими для виробництва такої продукції. На цьому субрахунку

обліковуються всі основні матеріали, що беруть участь у виробничих процесах, для господарських потреб, а також допоміжних матеріалів, які застосовуються при виготовленні продукції та для технічних цілей, що забезпечують безперервний виробничий процес. Крім того, на цьому субрахунку відображається та обліковується вартість сільськогосподарської продукції підприємства, заготовленої для подальшої переробки.

Субрахунок 202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби» призначений для відображення руху та наявності придбаних напівфабрикатів і готових комплектуючих виробів. Ці матеріали закуповуються для комплектування продукції, що випускається, і потребують додаткових витрат праці для їх обробки або збирання. Сюди також входять спеціальні обладнання, інструменти, пристрої та інші прилади, які закуповуються науково-дослідними та конструкторськими підприємствами для проведення експериментальних робіт за визначеними темами. При обліку виробничих запасів ТОВ «ЗЗВО» не використовує цей субрахунок.

Субрахунок 203 «Паливо» застосовуються для обліку наявності та руху різноманітних видів палива, що надходить до складу технологічної необхідності виробництва, експлуатації транспортних засобів, виробництва енергії та опалювання будівель та споруд. Цей субрахунок також призначений для обліку створених на підприємстві запасів газу для технологічних та експлуатаційних потреб, для вироблення енергії та опалення будівель.

Субрахунок 204 «Тара й тарні матеріали» призначений для обліку наявності та руху всіх видів тари, але за винятком тієї тари, що використовується на підприємстві як господарський інвентар. Цей рахунок також охоплює деталі та матеріали, які використовуються для виготовлення тари та безпосередньо її ремонту.

Субрахунок 205 «Будівельні матеріали» призначений для обліку руху будівельних матеріалів, деталей та конструкцій, а також обладнання і комплектуючих виробів, які підлягають та потребують монтажу. Цей

рахунок використовується для обліку всіх матеріальних цінностей, які необхідні для виконання будівельно-монтажних робіт та виготовлення будівельних деталей і конструкцій. На досліджуваному підприємстві даний субрахунок не застосовується.

Субрахунок 206 «Матеріали, передані в переробку» призначений для обліку матеріалів, які були передані на переробку стороннім підприємствам. Ці матеріали надалі включаються до складу собівартості виробів, отриманих з їхньої переробки. При обліку виробничих запасів ТОВ «ЗЗВО» не використовує цей субрахунок.

Субрахунок 207 «Запасні частини» призначений для обліку виготовлених або придбаних запасних частин, агрегатів, готових деталей та вузлів, що використовуються для проведення ремонтних робіт та заміни частин машин, обладнання, транспортних засобів і інструментів, які вийшли з ладу. Крім того, на цьому субрахунку обліковуються автомобільні шини, які є в запасі та обороті підприємства.

Субрахунок 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення» призначений для обліку різноманітних матеріалів, які використовуються у сільському господарстві. Він включає облік медикаментів, хімікатів, отрутохімікати для боротьби зі шкідниками та хворобами сільськогосподарських культур, насіння та кормів для тварин, а також мінеральних добрив і біопрепаратів, які застосовуються для лікування хвороб сільськогосподарських тварин. Так як досліджуване підприємство не займається сільськогосподарською діяльністю, цей субрахунок не використовується у обліку.

Субрахунок 209 «Інші матеріали» призначений для обліку відходів виробництва, таких як обрізки, обрубки, стружка та інші матеріальні цінності, які не можливо використати як матеріали, запасні частини або паливо. Цей субрахунок також включає невиправний брак, що отримано внаслідок ліквідації основних засобів, зношені шини, утиль та металобрухт.

Синтетичний облік надає загальну інформацію про всі товарно-

виробничі запаси разом, але для того, щоб контролювати кількість і рух кожного конкретного виду матеріалу, необхідний більш детальний аналітичний облік. Він організовується для отримання детальної інформації, що необхідна для забезпечення управління запаси за окремими процесами та видами.

Добре налагоджена система та організована технологія обліку виробничих запасів є ключовим фактором для успішної реалізації облікової політики підприємства в частині управління запасами. Таку технологію облікового процесу представлено у вигляді трьох взаємопов'язаних модулів, що забезпечать достовірність облікових даних щодо руху виробничих запасів на підприємстві (рис. 2.4).

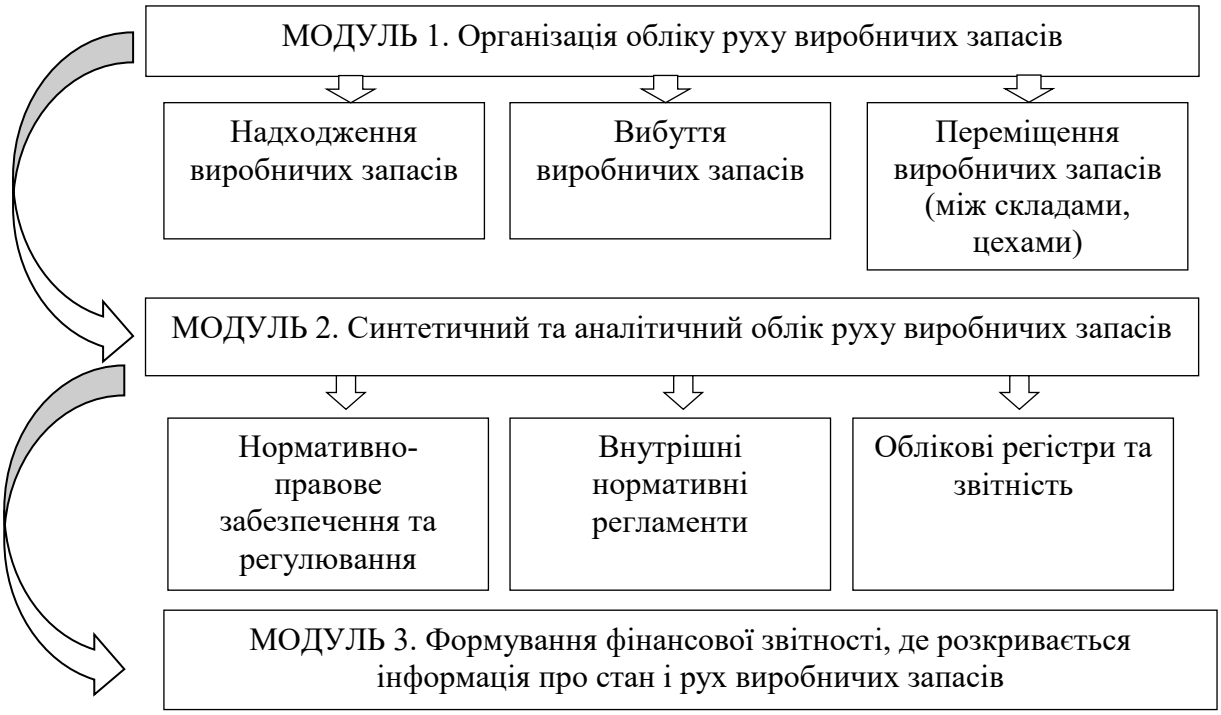

Рисунок 2.4 – Схема методики проведення технології процесу обліку виробничих запасів на підприємстві

Саме таку методику використовує і досліджуване підприємство «Запорізький завод високовольтного обладнання». Такий підхід до технології облікового процесу забезпечить формування достовірності облікових даних

щодо руху виробничих запасів та побудови ефективної обліково-управлінської моделі в умовах швидкої ліквідності та з отриманням можливості до оперативного контролю залишків запасів.

На початковому етапі синтетичного обліку виробничих запасів кореспонденція рахунків відображається під час оприбуткування та надходження запасів на підприємство. Надходження матеріалів враховує витрати на транспортування та ПДВ, і відповідно, всі етапи відображаються через призначені для цього кореспонденції рахунків, наведені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Кореспонденція рахунків щодо оприбуткування (надходження) виробничих запасів на ТОВ «ЗЗВО» за серпень 2023 року.

№ з/п	Господарські операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
1	2	3	4	5
За умови, що перша подія – оприбуткування запасів:				
1.	Оприбутковано матеріали на склад, фактично одержані від постачальника згідно прибуткового ордера № 116 від 14.08.2023	201	631	6250,00
2.	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ у складі вартості фактично оприбуткованих виробничих запасів	641	631	1250,00
3.	Відображено суму витрат на транспортування (використовується метод прямого врахування ТЗВ)	201	685	1250,00
4.	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ у складі вартості на доставку	641	685	250,00
5.	Перераховано кошти постачальнику за отримані матеріали згідно рахунку на оплату № 827 від 23.08.2023	631	311	7500,00
6.	Сплачено послуги з транспортування матеріалів згідно рахунку на оплату № 834 від 24.08.2023	685	311	1500,00
За умови, що перша подія – передоплата постачальнику за запаси:				
1.	Перераховано кошти постачальнику за матеріали згідно рахунку на оплату № 798 від 13.08.2023	371	311	15000,00
2.	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ в рахунок попередньої передоплати постачальнику	641	644	2500,00
3.	Сплачено послуги з транспортування матеріалів згідно рахунку на оплату № 821 від 18.08.2023	371	311	3000,00
4.	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ у складі вартості на доставку	641	644	500,00
5.	Оприбутковано матеріали на склад, фактично отримані від постачальника згідно прибуткового ордера № 709 від 19.08.2023	201	631	12500,00

6.	Проведено списання раніше нарахованого податкового кредиту	644	631	2500,00
7.	Відображено взаємозалік заборгованостей	631	371	15000,00
8.	Відображено витрати на транспортування матеріалів (використовується метод прямого врахування ТЗВ)	201	685	2500,00
9.	Проведено списання раніше нарахованого податкового кредиту	644	685	500,00
10.	Відображено взаємозалік заборгованостей	685	371	3000,00

Аналізуючи наведені господарські операції з надходження виробничих запасів на підприємство, особливу увагу слід приділити транспортно-заготівельним витратам. Оскільки транспортування запасів є одним із ключових логістичних процесів, з яким стикаються практично всі підприємства.

Згідно національних та міжнародних стандартів існує окремий перелік витрат, які не можуть бути включені до складу ТЗВ (рис. 2.5).

Рисунок 2.5 – Перелік витрат, що не включаються до складу ТЗВ [66]

До транспортно-заготівельних витрат відносяться ті, що понесені покупцем товарно-матеріальних цінностей, в даному випадку запасів, при їх

доставленні від постачальників незалежно від виду транспортування – сторонніми контрагентами чи власним транспортом. Тобто транспортно-заготівельні витрати мають бути по’вязані саме з придбання (отриманням) запасів.

Згідно з ПСБО 9 існує на вибір дві методики накопичення та розподілу транспортно-заготівельних витрат: пряме врахування ТЗВ у суму первісної вартості та виокремлення ТЗВ на спеціальному субрахунку. Другий метод є більш складний для розрахунку оскільки за цим методом розраховується розподіл ТЗВ за середнім відсотком. Цей варіант обліку ТЗВ застосовується, коли неможливо визначити, до яких саме запасів відносяться ТЗВ, тобто транспортно-заготівельні витрати відображаються загальною сумою.

За використання методу непрямого розподілу підприємства зазвичай використовуються рахунок 289 «Транспортно-заготівельні витрати», з якого потім розподіляються у кінці звітного періоду (зазвичай це місяць) накопичені на ньому витрати протягом звітного періоду. Рахунок 289 «Транспортно-заготівельні витрати» є активним, тобто за дебетом рахунку обліковується накопичення ТЗВ, на кредитом – їх списання. Сальдо рахунку означає залишок суми транспортно-заготівельних витрат, які відображається у 2 розділі активу Балансу в сумі за рядком 1100 «Запаси».

В кінці місяця накопичені ТЗВ розподіляються за методом середнього відсотка між реалізованими товарами та їх залишками за формулою 2.1.

$$\%ТЗВ = \frac{ТЗВ_п + ТЗВ_н}{З_п + З_н} \times 100\%, \qquad (2.1)$$

де $\%ТЗВ$ – це середній відсоток ТЗВ;

$ТЗВ_п$ – сума ТЗВ на початок місяця (звітного періоду);

$ТЗВ_н$ – сума ТЗВ за місяць (звітний період);

$З_п$ – сума залишку запасів на початок місяця (звітного періоду);

$З_н$ – сума запасів, які надійшли за місяць (звітний період).

Таким чином, у кінці місяця списання ТЗВ, які включаються до вартості запасів, що вибули, відбувається шляхом множення вартості запасів, що вибули на розрахований попередньо середній відсоток ТЗВ. За цим розрахунком і відбувається розподіл ТЗВ між запаси, що залишились на підприємстві, та запасами, що вибули.

Згідно наказу про облікову політику ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» використовує метод прямого врахування ТЗВ до суми первісної вартості одиниці запасів при їх оприбуткуванні. За цим методом сума ТЗВ обліковується на такий самий субрахунок як і субрахунок, на який оприбутковується запас, що надійшов.

У процесі господарської діяльності підприємства можуть використовувати виробничі запаси різними способами, зокрема їх використання у виробництві, на свої потреби та реалізацію. У синтетичному обліку при документуванні господарських операцій підприємство використовує 9 клас рахунків «Витрати діяльності» на синтетичних рахунках 91-94 за видами витрат. У бухгалтерському обліку руху запасів у виробництві та на господарські потреби підприємства відображається типовою кореспонденцією, наведеною у табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Кореспонденція рахунків руху виробничих запасів (у виробництві та на свої потреби) на ТОВ «ЗЗВО»

№ з/п	Господарські операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
1.	Передача запасів на виробництво продукції (робіт, послуг)	23	20	1500,00
2.	Використано запаси для загальновиробничих потреб підприємства	91	20	1030,00
3.	Використано виробничі запаси на логістичні потреби підприємства	93	20	2050,00
4.	Витрачено запаси на монтаж в процесі будівництва	151	20	3000,00
5.	Передано виробничі запаси на інші витрати операційної діяльності підприємства	94	20	670,00
6.	Переміщено виробничі запаси між складами, цехами	20	20	2030,00

Ще одним ключовим аспектом облік виробничих запасів є їх реалізація, що включає передачу прав власності на запаси від продавця покупцю та супроводжується отриманням грошових коштів або інших активів. Загалом реалізація виробничих запасів не є достатньо типовою операцією у діяльності підприємств, оскільки при купівлі виробничих запасів підприємство має на меті їх використати у виробничій діяльності. Але в деяких окремих випадках керівництво підприємство може прийняти рішення щодо їх реалізації. При продажі запасів, вони списуються з обліку за собівартістю реалізації. Така господарська операція з точки зору бухгалтерського обліку документується як типова операція реалізації товарів або готової продукції. При цьому у синтетичному обліку при відображенні доходу від реалізації виробничих запасів облік на підприємстві ведеться на рахунку 71 «Інший операційний дохід» на субрахунку 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів». Собівартість реалізованих виробничих запасів аналогічно буде обліковуватись на рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності» на субрахунку 943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів». Кореспонденція при реалізації запасів покупцю буде відображено в обліку наступним чином (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Кореспонденція рахунків при реалізації виробничих запасів на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» за липень 2023 року

№ з/п	Господарські операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
1.	Враховано дохід від реалізації інших оборотних активів (виробничих запасів) та борг покупця (платника ПДВ) за купівлю запасів	361	712	3500,00
2.	Враховано податкові зобов’язання з ПДВ за реалізовані виробничі запаси	712	641	700,00
3.	Списано собівартість реалізованих виробничих запасів	943	20	2300,00
4.	На поточний рахунок отримано грошові	311	361	3500,00

	кошти як оплата від покупця за отримані виробничі запаси			

Важливим етапом при передачі виробничих запасів у виробництво або при списанні під час реалізації є їх оцінка. Згідно національним та міжнародним стандартам існують різні методи оцінки запасів.

Вибір методу оцінки залежить від цілей, які ставить перед собою підприємство, тобто для запасів, які використовуються в процесі виробництва, застосовується оцінка за собівартістю, а для запасів, які призначені для продажу – ринкова оцінка [64].

На даний час оцінка під час вибуття запасів при відпуску матеріалів у виробництво, їх продаж або іншому вибутті згідно з П(С)БО 9 може здійснюватися за одним з таких методів, наведених на рисунку 2.6.

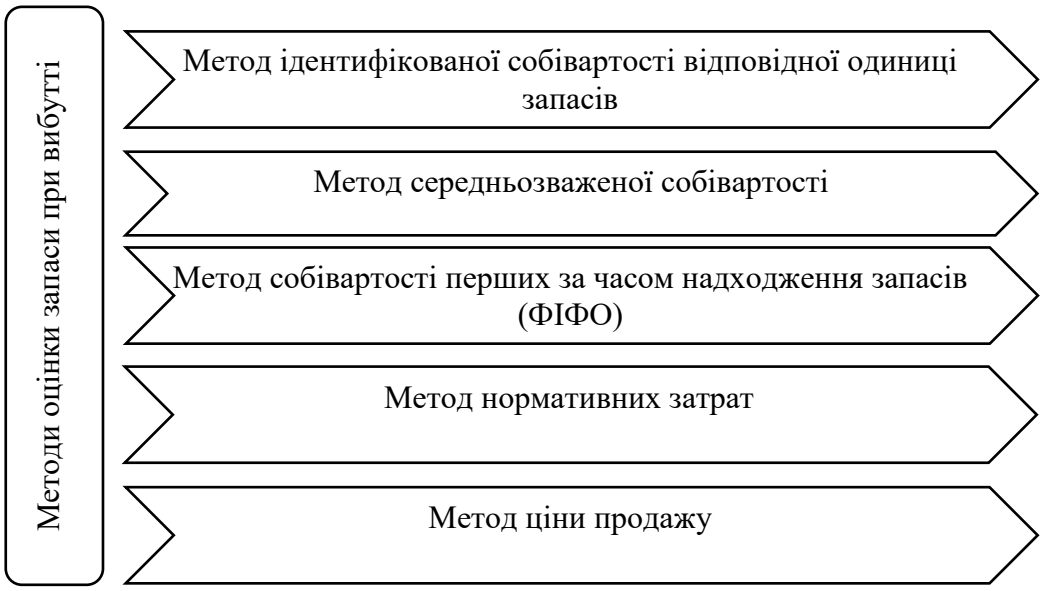

Рисунок 2.6 – Основні методи оцінки запасів при вибутті згідно П(С)БО 9 «Запаси» [45]

Ефективність використання того чи іншого методу оцінки запасів залежить від багатьох взаємопов’язаних факторів, включаючи сформовані на підприємстві договірні зв’язки з постачальниками, загальною стабільністю виробничого процесу та інших факторів, які впливають на показники

діяльності суб'єкта господарювання. Тому вибір методу оцінки повинен бути адаптованим та гнучким до конкретних умови роботи підприємства, з обов'язковим врахуванням діючої системи обліку, так як у майбутньому це буде мати суттєвий вплив на формування фінансового результату, структуру балансу та, відповідно, облікову політику [18].

Вибір методу оцінки запасів є важливим рішенням, яке впливає на подальший облік запасів, тому він повинен бути затверджений на рівні підприємства і зафіксований в наказі про облікову політику. В даному випадку на підприємстві «Запорізький завод високовольтного обладнання» використовується середньозважений метод оцінки запасів. Суть цього методу полягає в тому, що списання проводиться за кожною одиницею однорідних запасів шляхом діленням сумарної вартості залишку таких запасів на початок звітного періоду, і вартості отриманих у звітному періоді запасів.

Метод середньозваженої собівартості доцільно використовувати в умовах нестабільності та при інфляційних процесах.

На думку Ромашко О.М., оцінка вибуття за середньозваженою собівартістю характерна для виробничих запасів, які обліковуються за окремими партіями на підприємстві, кожна з яких відрізняється за ціною придбання чи собівартістю виготовлення [55].

Метод середньозваженої собівартості має ряд переваг, серед яких:

– отримання чітке уявлення та об'єктивну картину щодо руху товарно-матеріальних цінностей на підприємстві;

– простота та зручність у застосування та розрахунку, оскільки не передбачає деталізованого обліку руху за кожною одиницею запасів;

– отримання найбільш реального, середнього значення чистого прибутку, що буде наближеним до фактичного [57].

Але також є певні недоліки застосування цього методу. Не приділяється увага цінам останнім за часом, а вони більш доречні при оцінці доходу та прийнятті управлінських рішень. Тому необхідно більше увагу приділяти останнім в часі цінам, так як вони більш доречні при прийнятті

управлінських рішень.

Алгоритм застосування методу середньозваженої собівартості є достатньо простим у використанні та не потребує детальних розрахунків, наразі більшість підприємств застосовують саме цей метод оцінки запасів.

Розглянемо розрахунок оцінки вибуття запасів за методом середньозваженої собівартості на підприємстві «Запорізький завод високовольтного обладнання» за квітень та травень 2023 року (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Відображення журналу операцій за квітень та травень 2023 року з розрахунком оцінки вибуття запасів.

№ п/п	Зміст розрахунку	Розрахунок, грн	Кореспонденції	
			Дебет	Кредит
1.	Здійснені операції за квітень 2023 року			
1.1	Вартість надходження запасів в кількості 11,14,13,26 шт. за 19,23,25,30 грн./шт. відповідно	$11\times19+14\times23+13\times25+26\times30=1636$	20	631
1.2	Відображення та розрахунок ПДВ (податкового кредиту)	$1636\times20\%=327{,}20$	641	631
1.3	Обчислення середньозваженої собівартості	$\frac{1636}{11+14+13+26}=25{,}6$	-	-
1.4	Розрахунок вартості вибуття запасів у виробництво	$(7+11+42)\times25{,}6=1800$	23	20
1.5	Вартість кінцевого залишку	$((11+14+13+26)-(7+11+42))\times30=120$	-	-
2.	Здійснені операції за травень 2023 року			
2.1	Вартість надходження запасів в кількості 20,17,14,19 шт. за 33,39,38,44 грн./шт. відповідно	$20\times33+17\times39+14\times38+19\times44=2691$	20	631
2.2	Відображення та розрахунок ПДВ (податкового кредиту)	$2691\times20\%=538{,}20$	641	631
2.3	Обчислення середньозваженої собівартості	$\frac{120+2691}{4+20+17+14+19}=38{,}0$	-	-
2.4	Вартість вибуття	$(32+25)\times38=2166$	23	20

	запасів у виробництво			
2.5	Вартість кінцевого залишку	((6+20+17+14+19) – (32+25))×38=722	-	-

Отже, вибір методу оцінки залежить від специфіки діяльності підприємства, типу запасів та економічних умов. Правильна організація обліку та оцінки виробничих запасів має значний вплив на фінансові результати діяльності підприємства.

Ще одним важливим етапом обліку виробничих запасів є їх документування. Згідно з українським законодавством, всі операції з руху запасів (тобто оприбуткування, переміщення, реалізація) повинні бути оформлені первинним документами, що підтверджують їх надходження та витрачання. У пункті 2 статті 9 «Первинні документи та регістри бухгалтерського обліку» Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» зазначено, шо первинні документи можуть бути складені у паперовій або в електронній формі та повинні мати такі наступні обов’язкові реквізити:

– назва документа (форми);

– дата складання;

– назва підприємства, від імені якого складено документ;

– зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції;

– посади і прізвища (крім первинних документів, вимоги до яких встановлюються Національним банком України) осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення;

– особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції [51].

Документування обліку виробничих запасів на підприємстві є важливим аспектом управління матеріальними цінностями. Так, наприклад, Ф. Бутинець зазначав, що документальне оформлення надходження

матеріальних, сировинних і паливних ресурсів, їх наявності та витрачання є досить складним процесом, адже структура документообігу повинна забезпечувати своєчасне отримання необхідних даних як для обліку, так і для контролю й оперативного управління виробничими запасами [6].

Документування обліку виробничих запасів забезпечує:

– контроль за рухом запасів. Систематичне оформлення документів дозволяє відстежувати всі операції з матеріальними цінностями.

– точність фінансової звітності. Правильне документування є основою для складання фінансової звітності та аналізу ефективності використання запасів.

– захист від втрат. Наявність чіткої документації допомагає уникнути втрат і несанкціонованого використання матеріальних цінностей [26].

Більшість первинних документи з обліку виробничих запасів можна розділити на 4 основні групи:

– документи з надходження та оприбуткування запасів;

– документи із складського обліку і внутрішнього переміщення запасів;

– документи з відпуску (списання) сировини, матеріалів на виробництво і власні потреби;

– документи з реалізації виробничих запасів.

Розглянемо процес документування надходження виробничих запасів на підприємство.

Матеріально відповідальні особи підприємства (завідувачі складами, комірники та інші особи) здійснюють оприбуткування виробничих запасів на підставі первинних документів, таких як товарно-транспортні накладні та рахунки-фактури та інших супроводжувальних документів, і оформляється прибутковий ордер. Він слугує підтвердженням факту отримання товарів від постачальників за договором або після переробки на склад підприємства. Також цей первинний документ використовується та є підставою для ведення оперативного обліку на складах підприємства, а також для аналітичного та

синтетичного обліку надходження матеріальних цінностей, в тому числі і запасів. Важливо, щоб матеріально відповідальні особи своєчасно подавали всі документи щодо руху виробничих запасів до бухгалтерії для їх обробки та контролю.

Приклад прибуткового ордера на товари, який застосовується на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» наведено нижче на рисунку 2.7.

Прибутковий ордер на товари № 894 від 10 квітня 2023 р.

Постачальник: Товариство з обмеженою відповідальністю «Кременчуцька ТЕЦ»

Покупець: ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВИСОКОВОЛЬНТОГО ОБЛАДНАННЯ»

Договір: Договір купівлі-продажу № 655 від 02.04.2023 р.

№	Артикул	Найменування товару	Місць	Кількість
1	0027178	Трансформатор струму 150кВ	1	1
2	0024432	Роз'єднувач високовольтний РЛНД-10 із заземлюючими ножами	1	1

Всього найменувань 2.

Відповідальний: Чумак Василій Васильович

Прийняв: Чумак Василій Васильович

Рисунок 2.7 – Прибутковий ордер ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання»

Іншим документом, який найчастіше використовується на підприємстві для оформлення надходження виробничих запасів є довіреність. Довіреність – це письмовий документ, який видається довірителем іншій особі (представнику) для представництва перед третіми особами [65]. Довіреність від імені юридичної особи видається керівником цієї особи (за винятком випадків, коли його повноваження в цьому питанні обмежені). Таким чином, довіреність дає змогу представнику підприємства-покупця отримати товари у підприємства-постачальника.

Для обліку поставок виробничих запасів та розрахунків за їх

транспортування та доставку застосовується такий первинний документ як товарно-транспортна накладна. Вона виконує кілька функцій у процесі обліку і контролю за рухом запасів на підприємстві. А також підтверджує факт укладення договору перевезення та є підставою для розрахунків за надані послуги. Тобто, товарно-транспортна накладна – це первинний документ, який містить інформацію про перевезення вантажу, обсяги перевезення та відповідальних за його здійснення осіб [58].

Узагальнену інформацію щодо характеристики первинних документів, які оформляються при здійснені операцій обліку виробничих запасів наведений в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Основні первинні документи з руху виробничих запасів, що застосовуються на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання»

№ п/п	Назва	Характеристика та призначення	Форма документу
1	2	3	4
1.	Документи, при надходженні запасів		
1.1	Довіреність	Документ, який надає повноваження представнику підприємства, тобто окремої посадової особи на отримання матеріальних цінностей	№ М-2
1.2	Прибутковий ордер	Документ, що є основний при оформленні надходження запасів, які надійшли до підприємства від постачальника або з переробки. та підтверджує факт їх. Заповнюється в день надходження запасів	№ М-4
1.3	Акт про приймання матеріалів	Документ, шо підтверджує оприбуткування запасів, та фіксує розбіжності у разі якщо матеріальні цінності мають кількісні та якісні відмінності з даними супроводжувальних документів чи надійшли без документів. Складається у двох примірниках	№ М-7
1.4	Товарно-транспортна накладна (ТТН)	ТТН є основним документом, який супроводжує вантаж під час перевезення і підтверджує факт його переміщення від постачальника до отримувача. Первинний документ містить детальну інформацію про вантаж, перевізника, відправника, одержувача та інші важливі дані	№ 1-ТН

	Картка складського обліку матеріалів	Документ, що підтверджує облік руху матеріалів на складі за кожним видом, сортом та розміром. Завдяки картці М-12 створюється єдина система обліку, яка дозволяє контролювати наявність матеріалів на складі в будь-який момент часу	№ М-12
2.	Документи при вибутті (витрачанні) запасів		
2.1	Лімітно-забірна картка	Первинний обліковий документ, що підтверджує поточний контроль за дотриманням встановлених лімітів відпуску матеріалів на виробничі потреби підприємства. Виписується на одне або декілька найменувань матеріалів (номенклатурних номерів)	№ М-8, № М-9

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4
2.2	Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення матеріалів)	Документ, що використовується для оформлення разового відпуску матеріалів всередині підприємства або стороннім організаціям. Містить інформацію про назву матеріалу, кількість, одиницю виміру, ціну, підрозділ-отримувач, підписи матеріально відповідальних осіб	№ М-11
2.3	Рахунок-фактура	Розрахунковий документ, який покупець матеріальних цінностей отримує від постачальника на кожну партію таких відвантажених матеріальних цінностей	№ 63
2.4	Матеріальний звіт	Первинний обліковий документ, який використовується для відображення руху матеріально-виробничих запасів за певний період по певних рахунках та складах. Він дозволяє контролювати надходження та видаток матеріалів	№ М-19

Важливим документом для обліку виробничих запасів є інвентаризаційний опис. Це документ, який складається при проведенні інвентаризації натуральних залишків товарно-матеріальних цінностей. У інвентаризаційному описі зазначається назва товарно-матеріальних цінностей, їхні номенклатурні номери, тип, сорт, розмір, вага та інші ознаки.

Завершивши інвентаризацію, складені акти направляють до бухгалтерії для проведення співставлення та порівняльного аналізу з даними бухгалтерського обліку. Цей аналіз дозволяє виявити відхилення між

фактичною наявністю матеріальних цінностей та даними, що відображені в облікових реєстрах. Результатом можуть бути нестача та надлишок запасів.

Оприбуткування нестач та надлишків – це процедура, яка здійснюється після проведення інвентаризації та виявлення розбіжностей між фактичними залишками матеріальних цінностей та даними бухгалтерського обліку. Далі відображена схема результатів інвентаризації та облік нестач або надлишків запасів (рис. 2.8).

Зазначимо, що взаємний зарахунок надлишків і нестач, що виникли внаслідок пересортиці, можливий лише для товарно-матеріальних цінностей одного й того ж найменування та в однаковій кількості, за умови, що надлишки та нестачі утворилися в один і той самий період, який підлягав перевірці, та у однієї й тієї ж матеріально відповідальної особи.

Для обліку надлишків використовується субрахунок 719 «Інші доходи від операційної діяльності», з нього потім списується вартість виявлених надлишків запасів на фінансові результати. Узагальнена інформація щодо нестач обліковується на субрахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей». Якщо не визначену винну особу, сума невідшкодованих нестач разом з ПДВ відображається на позабалансовому рахунку 072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей».

Рисунок 2.8 – Схема результатів інвентаризації на підприємстві «Запорізький завод високовольтного обладнання»

Отже, процес документування виробничих запасів є складним і багатогранним, що має критичне значення для бухгалтерського обліку та контролю. Раціональна організація цього процесу визначає повноту, швидкість та якість облікової інформації.

Але існують певні недоліку документального оформлення виробничих запасів, що потребують подальшого дослідження та аналізу. Ключові проблеми, які виявляються в процесі документального оформлення виробничих запасів наведені на рис. 2.9.

Рисунок 2.9 – Основні проблемні аспекти документування виробничих запасів

Аналітичний облік дозволяє отримувати точні дані про кількість і вартість запасів на складах. У випадку великої номенклатури запасів доцільно використовувати оперативно-бухгалтерський метод, який

забезпечує контроль за правильністю ведення складського обліку.

Аналітичний облік виробничих запасів ведеться за допомогою карток складського обліку в розрізі їх найменувань або однорідних груп. Картки розміщуються в картотеці за технічними групами виробничих запасів відповідно до номенклатури-цінника. Кожна з груп виробничих запасів поділяється за видами, сортами, марками, типами, розмірами. Кожному найменуванню, сорту, розміру виробничих запасів привласнюється номенклатурний номер, який записують до спеціального реєстру – номенклатури-цінника, де також указують одиницю виміру та облікову ціну запасу [26].

ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» відкриває аналітичні рахунки відповідно до потреби в кількості, необхідній для управління виробничими процесами. Найбільш поширеними типами аналітичних рахунків є: комори, склади, матеріально відповідальні особи та групи запасів.

Бухгалтерія здійснює систематичний контроль за відповідністю даних складського обліку первинним документам, що підтверджують рух матеріальних цінностей.

Синтетичний і аналітичний облік тісно взаємопов’язані. Дані аналітичного обліку повинні збігатися з даними синтетичного обліку, оскільки вони базуються на одних і тих самих первинних документах. Це забезпечує достовірність інформації про запаси і дозволяє виявляти помилки в облікових регістрах [23].

Ефективне управління виробничими запасами на підприємстві можливе лише за умови належної організації аналітичного та синтетичного обліку. Обидва методи є невід’ємною частиною системи бухгалтерського обліку, що дозволяє забезпечити точність даних про запаси та своєчасне прийняття управлінських рішень.

2.3 Напрями удосконалення проблемних аспектів обліку виробничих запасів на підприємстві

Відсутність налагодженої системи обліку запасів створює ризики як нестачі, так і надмірного накопичення матеріальних ресурсів. Це ускладнює оперативне управління виробництвом та призводить до неефективного використання коштів. Тому організація ефективного обліку запасів є необхідною умовою для успішної діяльності підприємства.

Для вдосконалення системи обліку виробничих запасів необхідно попередньо виявити та проаналізувати поширені проблеми щодо обліку запасів, які наявні й у досліджуваному підприємстві «Запорізький завод високовольтного обладнання».

Першочергові проблеми ведення обліку виробничих запасів, що наявні на багатьох підприємствах:

– складність визначення справедливої вартості запасів;

– низький рівень автоматизації та оперативності процесів з обліку виробничих запасів;

– незадовільна організація складського господарства та зберігання запасів;

– обмеженість контролю використання виробничих запасів тощо.

Також ще одним проблемним напрямком обліку виробничих запасів є документування запасів. Саме надмірна кількість типових та спеціалізованих форм первинних документів для оформлення руху виробничих запасів (понад 40) є достатньо серйозною проблемою, що може призвести до неефективного використання часу та ресурсів. Дублювання інформації в різних документах значно ускладнює обліку та аналіз даних щодо виробничих запасів. Для вирішення цією проблеми необхідно розробити та впровадити комплекс заходів, спрямованих на удосконалення та оптимізацію документообігу та уніфікацію форм документів [1, С. 5].

Доцільним вирішенням проблеми розмаїття форм облікових документів буде уніфікація саме тих документів, які застосовується при одержанні сировини, матеріалів та виробничих запасів виробничими підрозділами та складами (лімітно-забірні картки, вимоги, накладні, тощо). Розробка єдиної форми документа на відпуск матеріалів для автоматизованої обробки буде ефективним шляхом вдосконалення руху запасів. Така форма документу має містити спеціальні коди, що дозволять точно визначити для яких цілей використовуються матеріали (наприклад, для основного чи допоміжного виробництва; виконання разових замовлень чи для власних потреб підприємства).

Ми виявили, що на досліджуваному підприємстві немає чіткої системи класифікації первинних документів з обліку виробничих запасів та розробили чітку класифікаційну систему (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Класифікація документів, які використовуються в обліку виробничих запасів на ТОВ «ЗЗВО»

Найменування документа	Класифікаційна ознака			
	За порядком складання	За призначенням	За місцем складання	За способом відображення операцій
Товарно-транспортна накладна	первинний	виправдний (виконавчий)	зовнішній	разовий
Акт приймання	первинний	виправдний (виконавчий)	внутрішній	накопичувальний
Матеріальний звіт	первинний	виправдний (виконавчий)	зовнішній	разовий
Лімітно-забірна картка	первинний	комбінований	внутрішній	накопичувальний
Акт-вимога на заміну	первинний	комбінований	зовнішній	разовий
Накладна на відпуск	первинний	комбінований	внутрішній	разовий

За призначенням первинні документ поділяються на розпорядчі, виконавчі (виправдні), бухгалтерського оформлення, а також комбіновані. Зазначимо, що виправдним (виконавчим) називається документ, що підтверджує факт здійснення господарської операції. А ось розпорядчі документи не підтверджують факту здійснення операцій, а тому не можуть

бути підставою для облікових записів.

За способом використання документи можуть поділятися на разові та накопичувальні. Разові документи зазвичай використовуються для оформлення господарської операції в момент її здійснення (накладні, вимоги, чеки, акти, приймальні квитанції, касові ордери тощо). Накопичувальні документи використовуються для відображення протягом тижня, місяця однорідних господарських операцій відповідно до їх здійснення (особисті картки працівників, лімітно-забірні картки, бригадні наряди, відомості випуск готової продукції).

Правильно побудована класифікація сприяє ефективному контролю за рухом виробничих запасів, достовірності облікової інформації.

На підставі дослідження порядку документування виробничих запасів запропоновано алгоритм формування облікової інформації про виробничі запаси з визначенням етапів руху електронного документа (рис. 2.10).

Рисунок 2.10 – Розроблений алгоритм руху електронного документа

для обліку виробничих запасів

Зазначимо, що етап використання інформації складається з двох частин:

а) зведення даних – узагальнення інформації аналітичного та синтетичного обліку в складському (проміжному) регістрі;

б) передача даних – відправлення узагальненої інформації (складський регістр) з відповідними первинними документами в бухгалтерію підприємства.

Побудова первинного обліку за наведеним алгоритмом дозволить забезпечити високий рівень координації всіх елементів системи управління. Застосовуючи його кожен учасник зможе своєчасно отримати необхідну інформацію про стан і рух усіх виробничих запасів на підприємстві.

В сучасній ринковій ситуації важливу роль відіграє автоматизація бухгалтерського обліку. Напрям використання машинного навчання та штучного інтелекту дозволить підвищити своєчасність отримання необхідної інформації щодо обліку запасів, що надає змогу оптимізувати стратегії управління виробничими запасами. Використання такої технології як блокчейн забезпечить прозорість обліку запасів, моніторинг їх переміщення в реальному часі та точність даних.

Організація обліку і контролю виробничих запасів є комплексною системою способів збирання, класифікації та обробки інформації щодо їх руху.

Організація обліку і контролю виробничих запасів передбачає:

– створення раціональних умов належного зберігання і обліку виробничих запасів;

– правильний розподіл функцій та узгодженість обліку між бухгалтерією, складським господарством та виробничими підрозділами підприємства.

Ці складові є необхідною умовою забезпечення ефективності облікових

процедур.

На підставі проведеного дослідження в роботі запропоновано оптимізувати класифікацію виробничих запасів для потреб фінансового обліку. Дослідження діючої практики класифікації виробничих запасів ТОВ «ЗЗВО» свідчить про те, що доцільним є поділ основних матеріалів на три складові: «арматура», «шини» та «інші основні матеріали». Категорія запасів «арматура» включає наступні види: шини-труби для жорсткої ошиновки, гасники коливань, болтові затискачі для гнучкої ошиновки, затискачі для трансформаторів. Категорія запасів «шини» включає наступні види: шини фарфорові, шини швелерного профілю. Категорія запасів «інші основні матеріали» включає наступні види: захисні прокладки, матеріали комплектації.

У відповідності до категорій запасів субрахунку 201 «Сировина і матеріали» підприємству запропоновано відкриття окремих аналітичних субрахунків (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Пропонована структура синтетичного рахунку 20 «Виробничі запаси» ТОВ «ЗЗВО»

Структура рахунку 20 за чинною методикою		Рекомендована структура рахунку 20			
201	Сировина і матеріали	201	Сировина і матеріали	2011	Арматура
				2012	Шини
				2013	Інші основні матеріали
203	Паливо	203	Паливо		
204	Тара і тарні матеріали	204	Тара і тарні матеріали		
207	Запасні частини	207	Запасні частини		
209	Інші матеріали	209	Інші матеріали		

Класифікацію виробничих запасів підприємства рекомендовано здійснювати з урахуванням специфіки його виробництва. Така деталізація субрахунку 201 «Сировина і матеріали» дасть змогу спростити отримання бухгалтерської інформації про їх ефективне використання у процесі виробництва.

Таким чином основними проблемами обліку виробничих запасів є відсутність чіткої класифікації, дублювання реквізитів, відсутність автоматизації процесів обліку та порушення безпеки даних щодо облікового процесу на підприємстві.

Згруповані основні проблеми обліку виробничих запасів на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання», їх опис проблематики та шляхи вдосконалення наведені у таблиці 2.10.

Узагальнюючи вирішення проблемних аспектів обліку виробничих запасів вимагатиме комплексного підходу, що включає оптимізацію облікових процесів, впровадження новітніх технологій та навчання персоналу.

Таблиця 2.10 – Проблемні аспекти обліку виробничих запасів та потенційні шляхи їх вирішення.

№ з/п	Проблема	Опис проблематики	Потенційний напрям удосконалення
1	2	3	4
1.	Класифікація	Без чіткої класифікації важко визначити, які запаси є критично важливими для виробництва, що може призвести до їх нестачі або надлишку	Створення адаптивної системи класифікації виробничих запасів, яка може змінюватися залежно від умов ринку і потреб підприємства, дозволить швидше реагувати на зміни в попиті.
2.	Документування	Дублювання реквізитів у первинних документах з надходження та вибуття виробничих запасів	– Раціоналізація форм первинних документів; – усунення дублювання інформації; – розробка графіку документообігу; – розробка та уніфікація типових форм документів
3.	Автоматизація процесів обліку	Відсутність автоматизації включає в себе високий рівень людського фактору, тобто здійснення помилок та значне витрачання часу. Також така проблема ускладнює проведення оперативного аналізу даних та тенденцій.	Застосування сучасних технологій значно зменшує обсягу рутинний операцій пов’язаних з обліком руху виробничих запасів, зменшення бухгалтерських помилок, деталізація аналітичного рівня обліку запасів

4.	Безпека даних	Порушення конфіденційності та фінансова небезпека підприємства	Використання технології блокчейну та інтернету речей для відстеження за рухом запасів забезпечить захист та безпеку, а також достовірність даних

Отже запорукою успішного та систематичного розвитку підприємства є подальше удосконалення та загалом правильна організація обліку запасів. Реалізація запропонованих заходів щодо вдосконалення обліку виробничих запасів дозволить підприємству зменшити витрати, підвищити ефективність використання ресурсів та, як наслідок, покращити фінансові результати та загальну ефективність діяльності.

РОЗДІЛ 3
АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ТОВ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВИСОКОВОЛЬТНОГО ОБЛАДНАННЯ»

3.1 Аналіз складу, динаміки та забезпеченості підприємства виробними запасами

Аналіз виробничих запасів є ключовим елементом управління підприємством, оскільки ці запаси складають значну частину активів і впливають на ефективність виробничого процесу.

Аналіз виробничих запасів буде включати такі наступні етапи:

– розгляд та дослідження суми запасів – склад запасів, темпи їх динаміки, питома вага кожного виду запасів до загального показника;

– вивчається структура запасів у розрізі видів та основних груп;

– досліджується ефективність використання різних видів запасів.

Динаміка виробничих запасів відображає зміни в їх обсягах та структурі протягом певного періоду. Важливо проводити регулярний моніторинг, щоб виявити тенденції в накопиченні та використанні запасів.

Структура виробничих запасів визначає співвідношення між різними типами запасів у загальному обсязі. Оптимальна структура дозволяє зменшити витрати на зберігання і забезпечити безперебійність виробництва.

Спочатку проаналізуємо динаміку структури запасів. Застосуємо вертикальний аналіз структури запасів, що включає в себе визначення питомої ваги окремих статей звітності в загальному підсумковому показнику, тобто показнику «Запаси». Для проведення аналізу використаємо фінансові дані підприємства «Запорізький завод високовольтного обладнання» за період 2021-2023 роки (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Аналіз структури запасів ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» за 2021-2023 рр.

Найменування показника	Частка, %			Абсолютне відхилення: +;-	
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.
Всього запаси, у тому числі:	100,00	100,00	100,00	-	-
– виробничі запаси	69,40	66,45	68,65	-2,95	2,20
– готова продукція	21,36	22,10	21,41	0,74	0,05
– незавершене виробництво	9,25	11,45	9,94	2,20	0,69

Аналізуючи таблицю 3.1 можемо дійти таких висновків, що найбільшу питому вагу в структурі запасів ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» займають виробничі запаси. Друге місце посідає готова продукція, і відповідно найменшу частину питомої ваги всіх запасів займає незавершене виробництво. Спостерігаємо тенденцію до зниження у 2022 році порівняно з 2021 роком вартості виробничих запасів на 2,95%. Це пов’язано з порушенням логістичних шляхів через що поставки виробничих запасів зменшились. Також, слід зауважити, що найбільшу питому вагу виробничі запаси мали у 2023 році (68,65%), відповідно найменшу – у 2023 році (66,45%).

На рис. 3.1 наведена порівняльна структура запасів за 2021-2023 рр.

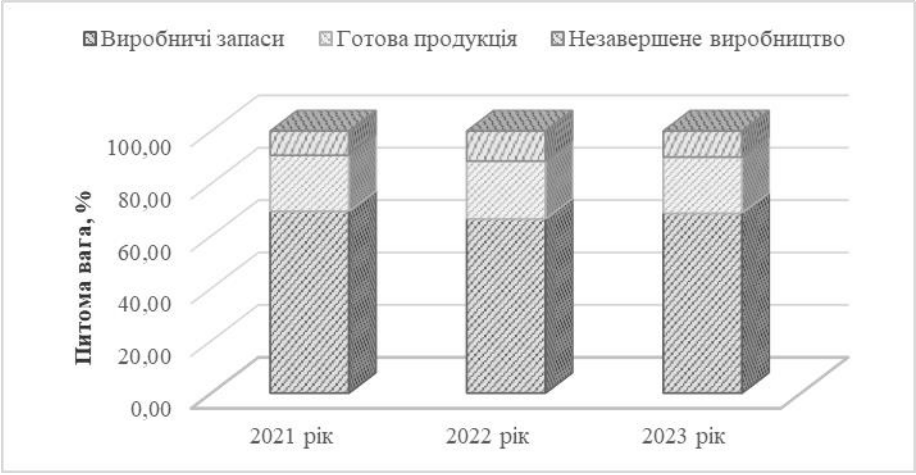

Рисунок 3.1 – Структура запасів за 2021-2023 рр. ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання»

Проведемо також аналіз складу і динаміки запасів за періоди 2021 – 2023 роки (табл. 3.2). Для цього використаємо вертикальний аналіз, що застосовується для визначення та порівняння кожного показника звітного періода з попереднім та дозволяє виявити певні тенденції зміни показників або груп показників, і на підставі цього обчислити темпи зростання та приросту.

Таблиця 3.2 – Аналіз складу та динаміки запасів ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» за 2021-2023 рр.

Найменування показника	Вартість запасів на кінець року, тис. грн.			Абсолютне відхилення: +;-, тис. грн.		Темпи зростання, %	
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.	2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.
Всього запаси, у тому числі:	7958,40	6898,90	8358,20	-1059,50	1459,30	86,69	121,15
– виробничі запаси	5522,96	4584,30	5737,83	-938,66	1153,53	83,00	125,16
– готова продукція	1699,60	1524,73	1789,55	-174,88	264,83	89,71	117,37
– незавершене виробництво	735,84	789,88	830,82	54,04	40,95	107,34	105,18

Виходячи з отриманих даних при проведенні аналізу, можемо сказати, що загалом запаси мали тенденцію до зменшення у 2022 році порівняно з 2021 роком на 1059,5 тис. грн. або на 13,31%. Це відбулося за рахунок зменшення у 2022 році порівняно з 2021 виробничих запасів на 938,66 тис. грн або на 17%, готової продукції на 174,88 тис. грн. або на 10,29%. У 2023 році дослідження динаміки даних показало, що запаси значно збільшились порівняно з 2022 роком на 1459,30 тис. грн або на 21,15%.

Зниження вартості запасів на кінець 2022 року порівняно з 2021 пов’язано з логістичними проблемами поставки запасів, при цьому зазначимо, що виробництво продукції на підприємстві не зупинялось у 2022

році. У 2023 році налагодились ланцюги поставки продукції, що підтверджує позитивна тенденція до зростання показника вартості запасів у таблиці 3.2.

Динаміку обсягу запасів на досліджуваному підприємстві зображено на рисунку 3.2.

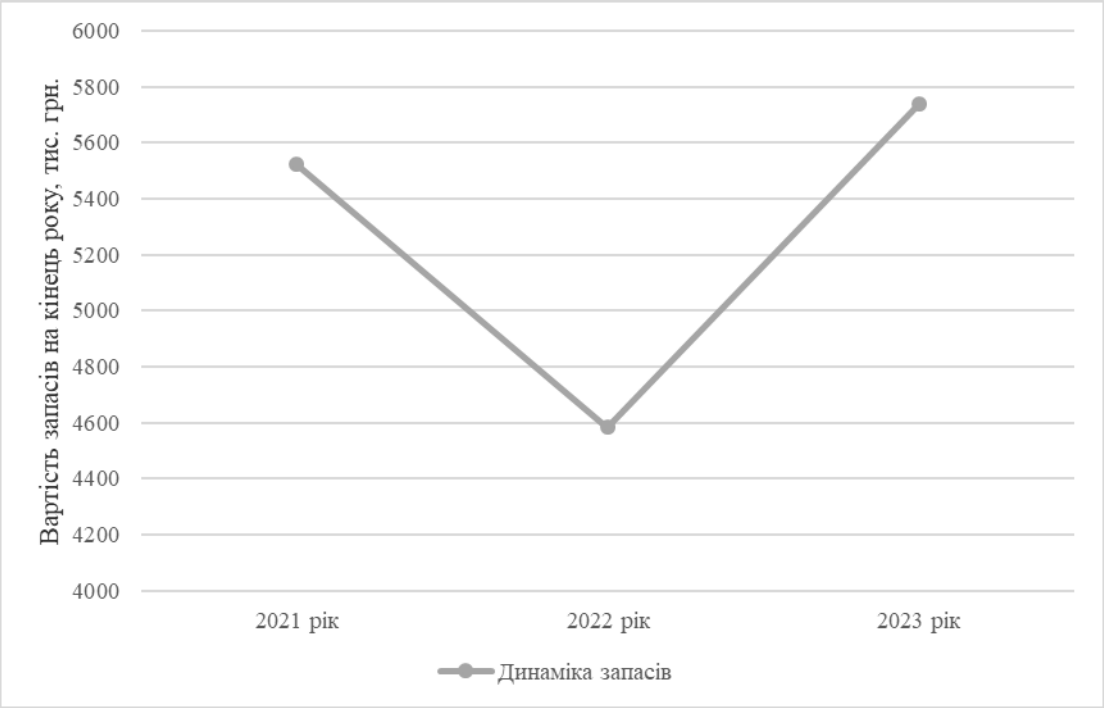

Рисунок 3.2 – Динаміка обсягу виробничих запасів за 2021-2023 рр.

Проведемо також дослідження структури операційних витрат за економічними елементами за 2021-2023 рр. Так як вивчення структури витрат матеріалів є також важливим етапом аналізу використання виробничих запасів (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Структура елементів операційних витрат за 2021-2023 рр.

Роки	Елементи операційних витрат					
	Матеріальні витрати, тис. грн.	Витрати на оплату праці, тис. грн.	Витрати на соціальні заходи, тис. грн.	Амортизація, тис. грн.	Інші операційні витрати, тис. грн.	Разом, тис. грн.
2021	43511,18	7318,31	3479,09	5118,96	2559,48	61987,02
2022	45912,72	10498,02	3652,78	6460,32	3230,16	69753,94
2023	50343,32	9153,87	4005,93	9863,92	3431,96	76799,01

Аналіз структури операційних витрат за економічними елементами є критично важливим для фінансового управління підприємством, в тому числі й управління виробничими запасами. Він дозволяє не лише оцінити поточний стан підприємства, але й розробити стратегії для оптимізації витрат і підвищення загальної ефективності діяльності.

Аналізуючи таблицю 3.3, бачимо, що найбільшу питому вагу в структурі елементів операційних витрат за 2021-2023 рр. займають матеріальні витрати, що є типовим для виробничих підприємств. Показник матеріальних витрат має тенденцію до зростання протягом досліджуваного періоду, що свідчить про збільшення матеріалозалежності підприємства, а також росту цін на матеріали та сировину.

Аналіз динаміки, складу і структури виробничих запасів є важливим інструментом для управління підприємством. Він дозволяє не лише оцінити поточний стан запасів, але й виявити можливості для їх оптимізації.

3.2 Аналіз ефективності використання запасів на підприємстві

Ефективна діяльність підприємства залежить від оптимального рівня запасів. Надмірні запаси призводять до «заморожування» значних коштів, зниження їх ліквідності та збільшення витрат на зберігання. Нестача запасів, навпаки, може спричинити простої у виробництві, незадоволення споживачів та, як наслідок, втрату конкурентних переваг. Таким чином, характер, обсяг і якість матеріальних ресурсів, а також ефективність використання запасів безпосередньо впливають на конкурентоспроможність підприємства, масштаби його діяльності та загальну ефективність.

Аналіз ефективності використання запасів на підприємстві є важливим інструментом для підвищення продуктивності та зниження витрат. Він

включає в себе оцінку різних показників, які характеризують використання матеріальних ресурсів, та виявлення резервів для їх оптимізації.

Для надання характеристики ефективності використання сировини та матеріалів використовується система узагальнюючих та часткових показників. Їх розрахунок ґрунтується на показнику матеріальних витрат.

Для більш детального аналізу використання виробничих запасів застосовують часткові показники. Вони характеризують споживання окремих складових матеріальних ресурсів, до яких входять основні та допоміжні матеріали, енергія та паливо тощо.

Оборотність виробничих запасів характеризується комплексом взаємопов'язаних показників. Це такі показники як тривалість одного обороту в днях, коефіцієнт оборотності (кількість оборотів за певний період) коефіцієнт завантаження (сума зайнятих на підприємстві оборотних активів на одиницю продукції).

Проведений аналіз оборотності виробничих запасів наведено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Аналіз оборотності виробничих запасів на ТОВ «ЗЗВО» за 2022-2023 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	Динаміка	
			Абсолютне відхилення (+;-)	Темпи росту (%) 2023/2022
Дохід від реалізації продукції, грн	83255589	87621842	4366253	105,24
Середньорічна вартість виробничих запасів, грн.	5053630	5161065	107435	102,13
Коефіцієнт оборотності	16,47	16,97	0,50	-
Коефіцієнт завантаження	0,0607	0,0589	-0,0019	-
Тривалість одного обороту, днів	21,85	21,20	-0,65	-

Тривалість одного обороту розраховується шляхом відношення

добутку середньорічної вартості виробничих запасів на число днів за аналізований період (рік – 360 днів, квартал – 90, місяць – 30 днів) до розміру чистого доходу від реалізованої продукції.

Коефіцієнт оборотності буде обчислюватися шляхом ділення обсягу чистого доходу на середньорічну вартість виробничих запасів.

Коефіцієнт завантаження запасів в обороті являє собою зворотній показник до коефіцієнта оборотності.

Зауважимо, що чистий дохід від реалізації продукції у 2023 році складає 87621843 грн., що більше на 4366253 грн. (5,24%), порівняно з 2022 роком. Середня вартість виробничих запасів має незначну зростаючу тенденцію за аналізовані роки. Цей показник у 2023 році становив 5161065 грн. та зменшився на 107435 грн порівняно з 2022 роком.

При цьому аналізуючи показники оборотності виробничих запасів, виявили, що збільшись кількість оборотів виробничих запасів з 16,47 у 2022 р. до 16,97 у 2023 р., що також характеризує зменшення завантаженості виробничих запасів у 2023 році на 0,0019 порівняно з 2022 роком і становить 0,0589. Аналізуючи показник тривалості обороту, зазначимо, що зменшився термін одного обороту у 2023 році до 21,20 днів, що на 0,65 днів менше ніж у попередньому році.

Отже, загальна ефективність використання виробничих запасів підвищилась. Так як коефіцієнт оборотності збільшився у 2023 році, що є позитивним вище для підприємства. Чим вище показник оборотності виробничих запасів, тим краще використовуються виробничі запаси у діяльності підприємства. Зменшення значення показника терміну одного обороту протягом аналізованого періоду є також позитивною тенденцією та свідчить про те, що менше коштів залучається на формування запасів.

Наступним кроком при проведенні аналітичного дослідження є аналіз матеріаловіддачі та матеріаломісткості, що відіграють важливу роль у стратегічному управління підприємствами. Це два взаємопов’язані показники, які характеризують ефективність використання матеріальних

ресурсів на підприємстві. Аналіз та дослідження цих показників є критично важливим для оптимізації виробничих процесів, знаходження шляхів до зниження собівартості продукції та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Значення матеріаломісткості характеризує вихід товарної продукції з однієї гривні використаних запасів. Значення матеріаловіддачі є оберненим до попереднього показника й відображає обсяг матеріальних витрат, що понесені для виготовлення одного виробу.

Аналіз використання матеріальних ресурсів відіграє значну роль у стратегічному управлінні, дозволяючи підприємствам оптимізувати виробничі процеси, знизити витрати, підвищити якість продукції та забезпечити стійкість до ринкових коливань.

Проаналізуємо ефективність використання матеріальних ресурсів на ТОВ «ЗЗВО». Розрахунок показників представлений у табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів на ТОВ «ЗЗВО»

Показник	2022	2023	Динаміка	
			Абсолютне відхилення (+;-)	Темпи росту (%) 2023/2022
Дохід від реалізації продукції, грн.	83255589	87621842	4366253	105,24
Вартість матеріальних витрат на виробництво продукції, грн.	35588532	48798103	13209571	137,12
Собівартість виробленої продукції, грн.	59145144	69869274	10724130	118,13
Матеріаловіддача	2,34	1,80	-0,54	-
Матеріаломісткість	0,43	0,56	0,13	-
Частка матеріальних витрат у собівартості продукції, %	60,17%	69,84%	9,67%	-

На основі результатів аналізу можемо зробити висновок, що частка матеріальних витрат у собівартості продукції збільшилась на 9,67% і становить у 2023 р. 69,84%, що підтверджує актуальність дослідження та

проведення аналізу ефективності використання виробничих запасів. Частка матеріальних витрат у собівартості продукції збільшилась за рахунок таких факторів як зріс цін на сировину та матеріали, зміни структури виробленої продукції та зміна рівня норми матеріальних ресурсів.

Матеріаловіддача у 2023 р. становить 1,80 грн., що на 0,54 коп. менше ніж в попередньому році (1,80 грн.). Це свідчить про те, що з кожної гривні спожитих матеріальних ресурсів у виробництво виробляється готова продукція на 1 грн. 80 коп. Зменшення матеріаловіддачі у ТОВ «ЗЗВО» свідчить про погіршення використання матеріальних ресурсів.

У 2023 році порівняно з 2022 роком матеріаломісткість збільшилась на 0,13 грн., тобто на виготовлення 1 гривні готової продукції необхідно використати 13 коп. матеріальних витрат.

Отже, виробництво на аналізовану підприємство є достатньо матеріаломістким, тобто при цьому сума собівартості одиниці виготовленої продукції залежить від ефективності використання матеріальних витрат.

Також пропонуємо провести факторний аналіз за періоди 2022-2023 рр. для з'ясування причин зміни матеріаловіддачі.

Зазначимо, що факторний аналіз – це методика комплексного та системного дослідження та кількісного виміру впливу факторів на результативний показник. Метою факторного аналізу є дослідження причин, які безпосередньо позитивно чи негативно впливають на господарські процеси на підприємстві. В даному випадку це дослідження впливу показника ефективності використання матеріальних ресурсів на зміну обсягу продукції.

Перши етапом буде побудова факторної мультиплікативної моделі (формула 3.1).

$$Q = M_B \times M, \tag{3.1}$$

де Q – обсяг продукції;

M_B – матеріловіддача;

М – сума матеріальних витрат.

Для проведення факторного аналізу виробничих запасів при зміні матеріаловіддачі на підприємстві застосуємо відповідні показники, наведені в табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Показники, що необхідні для проведення факторного аналізу

Показник	2022 р.	2023 р.	Динаміка	
			Абсолютне відхилення (+;-)	Темпи росту (%)
Дохід від реалізації продукції, грн..	83255589	76543958	13748526	121,89
Вартість матеріальних ресурсів, грн.	35588532	48798103	13209571	137,12
Матеріаловіддача	1,76	1,57	0,20	

Використовуючи метод ланцюгових підстановок, розрахуємо вплив показників на зміну обсягу випуску продукції за базисним значенням результативного показника (формула 3.2). За способом ланцюгових підстановок проводимо поступову заміну базових показників на фактичні.

$$Y_o = M_0 \times M_{в0} \quad (3.2)$$

Y_o = 35588532×1,76 = 62795432

Далі розрахуємо вплив матеріальних витрат на зміну обсягу випуску продукції за проміжним значенням за формулою 3.3.

$$Y_1 = M_1 \times M_{в0} \quad (3.3)$$

Y_1 = 48798103×1,76 =86103522,3

Далі розрахуємо вплив матеріаловіддачі на зміну обсягу випуску продукції за фактичним значенням (формула 3.4).

$$Y_2 = M_1 \times M_{в1} \quad (3.4)$$

Y_2 = 48798103×1,57 =76543958

Розрахуємо загальне абсолютне відхилення результативного показника.

ΔY_a = 76543958 – 86103522,3 = -9559564,3;

ΔY_b = 86103522,3 – 62795432 = 23308090,3

Перевіримо правильність розрахунків за формулою 3.5.

$$\Delta Y = \Delta Y_a + \Delta Y_b \quad (3.5)$$

ΔY = -9559564,3 + 23308090,3 =13748526

Ми правильно розрахували загальне абсолютне відхилення, так як воно дорівнює зазначеній сумі абсолютного відхилення у таблиці 3.6.

Проведення факторного аналізу свідчить, що у 2023 році обсяг випуску продукції становить 76543958 грн., що більше за попередній рік на 13748526 грн., або на 21,9%. На збільшення обсягу випуску продукції вплинути два фактори: збільшення матеріальних витрат та зменшення матеріаловіддачі. Проаналізуємо вплив першого фактору. За рахунок збільшення матеріальних витрат на 13209572 грн. обсяг випуску продукції зріс на 23308090,3 грн. у 2023 році. За рахунок зменшення матеріаловіддачі на 0,20 обсяг випуску зменшився на 9559564,3 грн. порівняно з 2022 роком.

3.3 Шляхи підвищення ефективності управління та використання виробничих запасів

Для підвищення ефективності управління та використання виробничих запасів підприємства можуть застосовувати різноманітні оптимізаційні

стратегії та методи.

ABC-XYZ-аналіз – це потужний інструмент для оптимізації складського господарства та логістичних процесів. Він дозволяє класифікувати товари за важливістю та стабільністю попиту, що в свою чергу сприяє більш точному плануванню, ефективному контролю запасів та зниженню логістичних витрат.

Застосування методики ABC-XYZ аналізу представляє собою триступеневий процес, який включає спочатку проведення ABC-аналізу. Наступним етапом є застосування XYZ-аналізу. Завершальним етапом буде поєднання отриманих результатів та їх відображення у комбінованій матриці.

Класичний закон В. Парето, що лежить в основі ABC-аналізу, вказує на те, що лише 20% зусиль дають 80% кінцевого результату. А інші 80% зусиль забезпечують лише 20% кінцевого результату.

Представлено етапи ABC-аналізу на рис. 3.4.

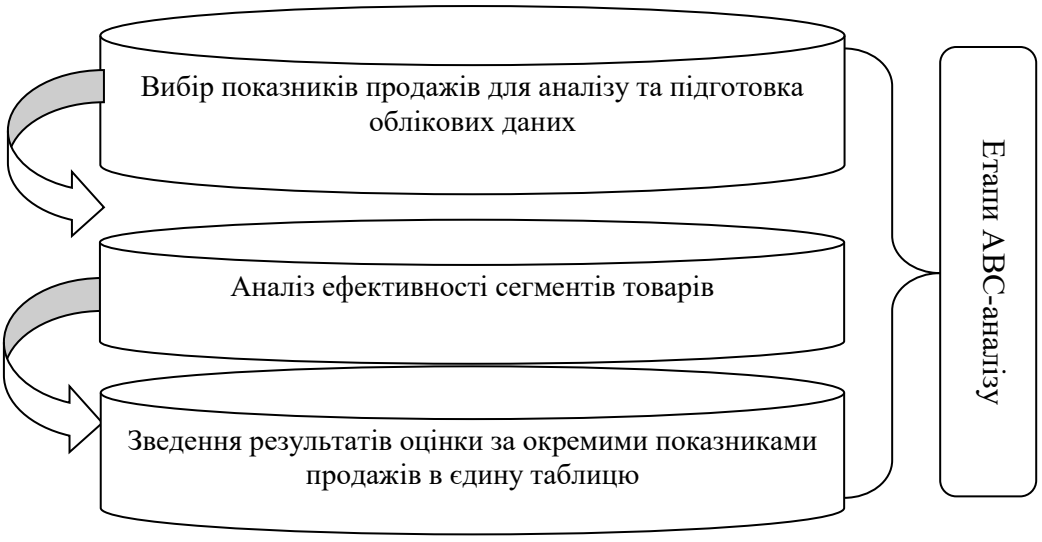

Рисунок 3.4 – Проведення ABC-аналізу за етапами

Джерело: [63]

Застосування ABC-аналізу дозволить підприємству оптимізувати різні аспекти виробничо-господарських процесів шляхом їх розподілу за ступенем важливості для підприємства. Методика ABC-аналізу є достатньо

універсальна та застосовується для раціоналізації діяльності будь-якого підприємства з будь-яким видом діяльності.

Перший етап починається з визначення тих груп запасів, які приносять найбільш прибуток підприємству. Такий підхід дозволить оптимізувати асортимент. Застосовуємо розподіл запасів на 3 категорії – А, В і С. Ми виявляємо запаси-лідери та запаси-аутсайдери. Розподіл здійснюється за критерієм їхнього внеску в загальну вартість, обсяг продажів або іншим важливим показником.

Група А – це максимально важливі та цінні запаси, які зазвичай завжди є в наявності на підприємстві. Це саме ті запаси, які є лідерами продаж за кількістю (наприклад, у грошовому еквівалентів). Це запаси, які становлять невелику частку від загального асортименту, але забезпечують значну частину загального обсягу продажів або прибутку. Зазвичай, це 20% запасів, які приносять близько 80% прибутку.

Відповідно, група В – це та категорія, яка характеризується середнім рівнем вартості. Вони становлять більшу частку від загального асортименту, але їхній внесок у загальний результат менший, ніж у запасів категорії А.

Група С – це найменш важливі та цінні запаси. Вони становлять значну частину загального асортименту, але їхній внесок у загальний результат незначний.

При розподілу на три складові застосовують зазвичай пропорцію доходності 80/15/5 (за принципом Парето). Але слід зауважити, що границі розподілу на категорії є індивідуальними та можуть відрізнятися в залежності від специфіки бізнес-процесів на підприємствах.

Переважна більшість виробничих підприємств має на практиці таку встановлену пропорцію розподілу: до категорії А належать від 10% до 20%, категорія В займає 20-30%, тоді як група С включає 60-70% від усього асортименту позицій, що випускає підприємство.

Під час аналізу кожному виробничому запасу присвоюється певна літера для визначення його категорії за зазначеною пропорцією.

Сортування таблиці відбулося за найвагомішим показником – за виручкою.

При аналізі ми визначимо кількість запасів в кожній групі та питому вагу запасів в групі.

Отримані результати аналізу сегментів виробничих запасів за показником продажу наведено у табл. 3.7.

Таблиця 3.7 – Аналіз сегментів за кожним показником продажів ТОВ «ЗЗВО»

Найменування	Виручка	Питома вага, %	Питома вага за наростаючим підсумком, %	Група	Кількість запасів в групі	Питома вага запасів в групі, %
1	2	3	4	5	6	7
Шини-труби жорсткої ошиновки ШТ-80/200 ВТ6	3365100	17,03	17,03	А	5	21,74
Шини-труби жорсткої ошиновки ШТ-60/180 ВТ6	2705400	13,69	30,73	А		
Шинотримач для труб жорсткої ошиновки з вільним кріпленням В-89010	2693700	13,63	44,36	А		
Шинотримач для труб жорсткої ошиновки з фіксованим кріпленням В-89080	2225700	11,27	55,63	А		
Гасник коливань для жорсткої ошиновки НЦ-1100	1908000	9,66	65,28	А		
Роз'єднувач РДЗ-1-150/2000 УХЛ1	1096200	5,55	70,83	В	7	30,43
Роз'єднувач РДЗ-2-150/2000 УХЛ1	975060	4,94	75,77	В		
Пристрій автоматичного введення резерву типу АВР 500А IP 54	819900	4,15	79,92	В		
Порцеляновий ізолятор ІПУ-10/630-7,5 УХЛ1	780030	3,95	83,87	В		
Порцеляновий ізолятор ІП-35/400-7,5 УХЛ1	712080	3,60	87,47	В		
Шинні опори ШО-220Б У1	524700	2,66	90,13	В		
Шинні опори ШО-220Б Т1	497790	2,52	92,65	В		
Розрядник вентильний РВС-20	489330	2,48	95,12	С	11	47,83

Розрядник вентильний РВС-15	449100	2,27	97,40	С		
Роз'єднувач РЕ19-37-311200 400А триполюсний переднього приєднання	180900	0,92	98,31	С		
Шинотримач для труб жорсткої ошиновки з вільним кріпленням В-60010	91800	0,46	98,78	С		
Апаратний подвійний болтовий затискач «Провід-вивід» А2-80	87300	0,44	99,22	С		

Продовження таблиці 3.7

1	2	3	4	5	6	7
Ключ електромагнітного блокування КЕЗ-1-110DC-УХЛ3	45900	0,23	99,45	С	11	47,83
Повітрозасушувач трансформатора ТФЗМ НКФ	43200	0,22	99,67	С		
З'єднувальний регульований затискач для труб КВЗ-90	25020	0,13	99,80	С		
Т-подібний болтовий затискач «Провід-провід» А2-70	17820	0,09	99,89	С		
Ящик затискачів типу ЯЗН	15660	0,08	99,97	С		
Прокладна ізоляційна ТМ 1600	6660	0,03	100%	С		
Разом	19756350	100%	-	-	23	100%

Проведений аналіз свідчить про такі наступні висновки:

1. До категорії А за результатами аналізу відноситься 5 позицій виробничих запасів, які займають 21,74% всього асортименту виробничих запасів (23 позиції) та 65,28% обсягу використаних виручки від реалізованих запасів. До цієї категорії відносяться шини-труби жорсткої ошиновки, шинотримачі для труб жорсткої ошиновки з фіксованим та вільним кріпленнями а також гасник коливань для жорсткої ошиновки.

2. До категорії В входить 7 позицій запасів, що займають 30,43% від їх загальної кількості та приносить підприємству 27,36% доходу. До цією групи запасів входять різні види роз’єднувачів, порцелянові ізолятори та шинні опори, а також пристрій автоматичного введення резерву.

3. Група С має найбільшу кількість позицій, відповідно у кількості 11,

що становлять 47,83% від загальної кількості та приносять підприємству 7,35% від загальної виручки. До даної категорії відносяться повітрозасушувачі трансформаторів, розрядники вентильні, роз'єднувач триполюсний, болтові та з'єднувальні регульовані затискачі.

Отже, підводячи підсумок, зазначимо, що підприємству необхідно постійно контролювати стан позицій, які було віднесені до категорії А при проведенні АВС-аналізу. А також застосовувати максимально точний прогноз щодо обсягу їх реалізації.

Метод є досить простим у застосуванні. Досліджуване підприємство може його проводити використовуючи табличний процесор Excel. За необхідності розрахунки також можна провести у ручному варіанті

Отриманий результат при проведені АВС-аналізу представлено на рисунку 3.5.

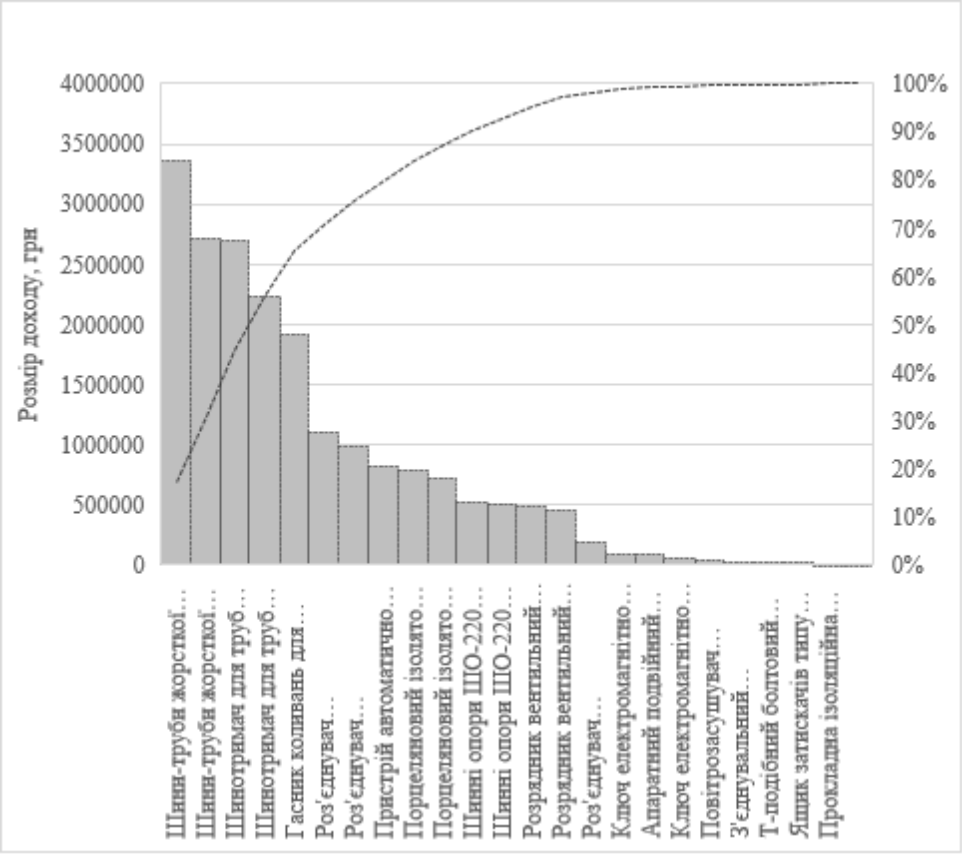

Рисунок 3.5 – АВС-аналіз виробничих запасів ТОВ «ЗЗВО»

Зазначимо, що АВС-аналіз має ряд переваг та недоліків. Серед переваг його застосування є скорочення запасів деяких категорій товарів, а також зменшення терміну їх постачання; скорочення інвестицій та підвищення ефективності підприємства шляхом встановлення жорсткого контролю запасів лише на ті товари, які підприємство дійсно потребує.

Метод АВС-аналізу допомагає визначити пріоритетність щодо управління запасами відповідно до їх важливості, тоді як XYZ-аналіз класифікує запаси відповідно до характеру їх споживання, а також точності прогнозування змін у їх потребі.

XYZ-аналіз часто використовують як доповнення до АВС-аналізу та є його модифікацією. Як і АВС-аналіз, ця методика полягає у розподілі товарів на категорії.

Мінливість попиту (як основного критерію для розподілу) визначається шляхом розрахунку коефіцієнта варіації товарних позицій (формула 3.6).

$$\nu = \frac{\sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{n}(x_i - \bar{x})^2}{n}}}{\bar{x}} \times 100\% \qquad (3.6)$$

де x_i – значення попиту за оцінюваною позицією за і-й квартал;

$\bar{x}$ – середнє значення попиту за оцінюваною позицією;

n – кількість кварталів, за які зроблене оцінювання.

Запаси категорії X ідеально підходять для точного прогнозування продажів завдяки їхньому стабільному попиту. Обсяг сукупності елементів категорії коливається навколо постійного рівня, за рахунок чого майбутній попит можна спрогнозувати з достатньою точністю. Значення коефіцієнта варіації в цій групі становить в межах від 0 до 10%.

Категорія Y – це запаси, попит на які не є стабільним, проте він піддається прогнозуванню завдяки впливу відомих зовнішніх факторів, таких

як сезонність та конкуренція. Попит є мінливим, але передбачуваним. Значення коефіцієнта варіації в цій групі становить в межах від 11 до 25%

Запаси категорії Z мають нестабільний попит і не піддається точному прогнозуванню через відсутність чітких трендів або впливових факторів. Значення коефіцієнта варіації в цій групі знаходиться в межах більше 26%

Результати проведеного XYZ-аналізу наведено у табл. 3.8.

Таблиця 3.8 – Результати застосування XYZ-аналізу на підприємстві «ЗЗВО»

Найменування	I кв.	II кв.	III кв.	IV кв.	Коефіцієнт варіації, %	Група
Шини-труби жорсткої ошиновки ШТ-60/180 ВТ6	101	97	100	96	2,42%	X
Шини-труби жорсткої ошиновки ШТ-80/200 ВТ6	85	81	82	79	3,06%	X
Роз'єднувач РДЗ-1-150/2000 УХЛ1	73	80	79	77	4,01%	X
Роз'єднувач РДЗ-2-150/2000 УХЛ1	263	245	278	267	5,21%	X
Шинні опори ШО-220Б Т1	47	43	44	40	6,64%	X
Шинні опори ШО-220Б У1	21	19	22	22	6,73%	X
Розрядник вентильний РВС-20	396	321	310	339	11,20%	Y
Шинотримач для труб жорсткої ошиновки з вільним кріпленням В-89010	134	134	111	109	11,38%	Y
Порцеляновий ізолятор ІП-35/400-7,5 УХЛ1	17	15	14	18	11,41%	Y
Роз'єднувач РЕ19-37-311200 400А триполюсний переднього приєднання	59	45	57	53	11,57%	Y
Шинотримач для труб жорсткої ошиновки з фіксованим кріпленням В-89080	123	103	98	96	11,77%	Y
Порцеляновий ізолятор ІПУ-10/630-7,5 УХЛ1	15	19	18	15	12,31%	Y
Розрядник вентильний РВС-15	284	273	247	212	12,60%	Y
Повітрозасушувач трансформатора ТФЗМ НКФ	126	140	147	109	12,86%	Y
Апаратний подвійний болтовий затискач "Провід-вивід" А2-80	162	131	148	121	12,92%	Y
Прокладна ізоляційна ТМ 1600	39	37	29	32	13,35%	Y
Шинотримач для труб жорсткої ошиновки з вільним кріпленням В-60010	15	19	14	17	13,65%	Y
З'єднувальний регульований затискач для труб КВЗ-90	153	185	194	142	14,80%	Y
Ящик затискачів типу ЯЗН	19	16	24	17	18,73%	Y
Гасник коливань для жорсткої ошиновки	25	37	32	20	26,34%	Z

НЦ-1100						
Т-подібний болтовий затискач «Провід-провід» А2-70	24	42	40	48	26,62%	Z
Ключ електромагнітного блокування КЕЗ-1-110DC-УХЛ3	26	52	49	46	27,19%	Z
Пристрій автоматичного введення резерву типу АВР 500А IP 54	14	27	18	20	27,54%	Z

За отриманими даними проведеного XYZ-аналізу побудовано криву XYZ, згідно з якої відображено досліджувані позиції виробничих запасів у порядку зростання розрахованого коефіцієнта варіації попиту за зазначеними позиціями (рис. 3.6).

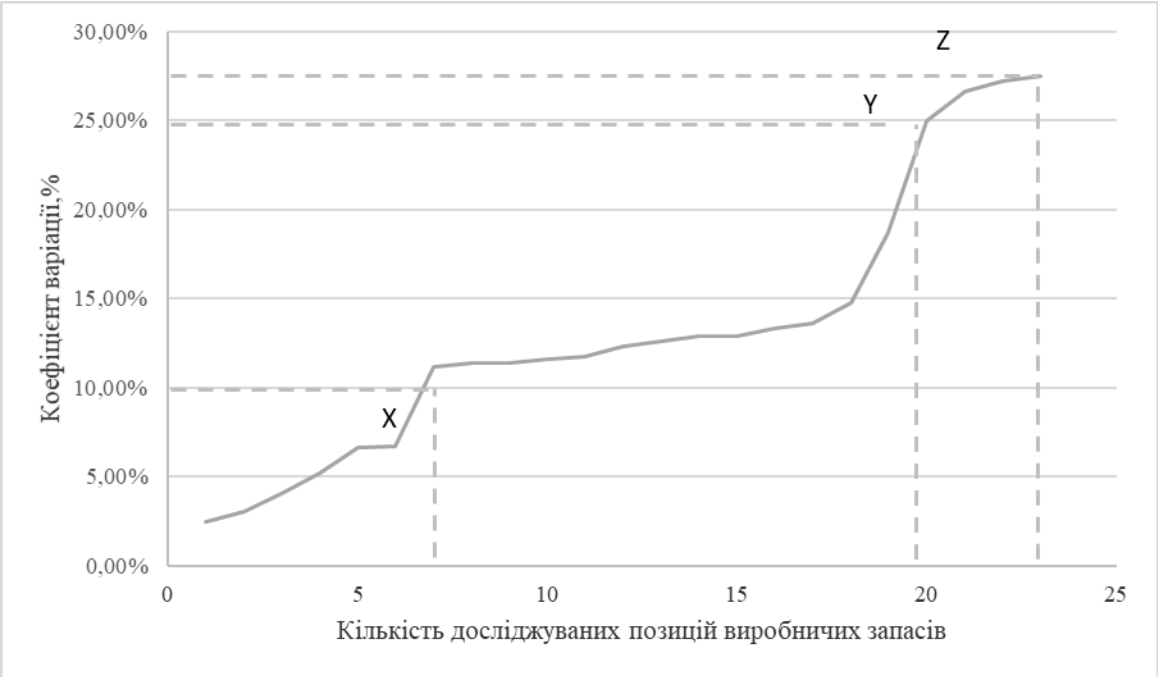

Рисунок 3.6 – Крива XYZ-аналізу за результатами проведеного аналізу

За результатами проведеного аналізу визначили, що до категорії X відноситься 6 позицій. Це ті виробничі запаси, на які є постійний попит. До них включаються різні види роз'єднувачів, шинні опори та шини-труби жорсткої ошиновки. Обсяг використання даних запасів в середньому за 4 квартали відхиляється на 4,68%

До категорії «Y» віднесено 13 позицій, а саме шинотримачі для труб

жорсткої ошиновки, різні види розрядників вентильних, а також порцелянові ізолятори, прокладки ізоляційні та інші. До цієї групи потрапила найбільша кількість запасів. Обсяг даних запасів в середньому по кварталах має відхилення в 12,97%.

До категорії «Z» віднесено 4 позиції: гасник коливань для жорсткої ошиновки, болтовий затискач, ключ електромагнітного блокування та пристрій автоматичного введення резерву. Ці запаси використовуються не регулярно, а тому їх обсяг може бути скороченим.

Отже, класифікація виробничих запасів за методом XYZ надає можливість розробити індивідуальний підхід до кожної групи товарів, що сприяє досягненню стратегічних цілей компанії, включаючи плани по угодам про запаси чи при визначенні періодів для проведення інвентаризаційних перевірок.

Заключним етапом є об'єднання ABC-аналізу та XYZ-аналізу в узагальнену матрицю.

Загалом частота проведення зазначених методів аналізу запасів залежить від специфіки товари та діяльності підприємства. ABC-XYZ аналіз рекомендовано проводити раз в 1-2 місяці.

Зіставлення результатів ABC-XYZ аналізу відбувається за такою наступною класифікацією (табл. 3.9).

Таблиця 3.9 – Класифікація виробничих запасів за результатами ABC та XYZ-аналізу

Група А	AX Висока вартість Високий попит Надійний, точний прогноз	AY Висока вартість Менш стабільний попит Менш надійний прогноз	AZ Висока вартість Спорадичний попит Неможливість проведення надійного прогнозування
Група В	Середня вартість Високий попит Надійний, точний прогноз	BY Середня вартість Менш стабільний попит Менш надійний прогноз	BZ Середня вартість Спорадичний попит Неможливість проведення надійного прогнозування

Група С	CX Низька вартість Високий попит Надійний, точний прогноз	CY Низька вартість Менш стабільний попит Менш надійний прогноз	CZ Низька вартість Спорадичний попит Неможливість проведення надійного прогнозування
x	Група X	Група Y	Група Z

Джерело: [15, 21]

Представлені результати застосування об’єднаного ABC-XYZ аналізу представлено у табл. 3.10.

Таблиця 3.10 – Результати застосування об’єднаного ABC-XYZ аналізу

	Група А	Група В	Група С
Група X	Шини-труби жорсткої ошиновки ШТ-80/200 ВТ6	Роз'єднувач РДЗ-1-150/2000 УХЛ1	
		Шинні опори ШО-220Б У1	
	Шини-труби жорсткої ошиновки ШТ-60/180 ВТ6	Шинні опори ШО-220Б Т1	
		Роз'єднувач РДЗ-2-150/2000 УХЛ1	
Група Y	Шинотримач для труб жорсткої ошиновки з вільним кріпленням В-89010	Порцеляновий ізолятор ІПУ-10/630-7,5 УХЛ1	Розрядник вентильний РВС-20
			Розрядник вентильний РВС-15
	Шинотримач для труб жорсткої ошиновки з фіксованим кріпленням В-89080	Порцеляновий ізолятор ІП-35/400-7,5 УХЛ1	Роз'єднувач РЕ19-37-311200 400А триполюсний переднього приєднання
			Прокладна ізоляційна ТМ 1600
			Апаратний подвійний болтовий затискач "Провід-вивід" А2-80
			Повітрозасушувач трансформатора ТФЗМ НКФ
			З'єднувальний регульований затискач для труб КВЗ-90
			Ящик затискачів типу ЯЗН
Група Z	Гасник коливань для жорсткої ошиновки НЦ-1100	Пристрій автоматичного введення резерву типу АВР 500А IP 54	Ключ електромагнітного блокування КЕЗ-1-110DC-УХЛ3
			Шинотримач для труб жорсткої ошиновки з вільним кріпленням В-60010
			Т-подібний болтовий затискач «Провід-провід» А2-70

З отриманих результатів можемо зробити висновки, що виробничі запаси групи АХ та ВХ забезпечують стабільний високий прибуток підприємству. Їх продажі достатньо просто спрогнозувати. Підприємству

рекомендовано постійно забезпечувати їх наявність на складах.

Запаси групи AY та BY мають високу вартість, але вони відрізняються нестабільність попиту, як наслідок, підприємству рекомендовано збільшити страховий запас цих позицій для забезпечення постійної їх наявності на підприємстві.

Незважаючи на високий рівень продаж, позиції групи AZ і BZ відрізняються низькою передбачуваністю попиту. Спроба забезпечити постійну наявність цих товарів за рахунок їх збільшення призведе до значного зростання витрат на зберігання. Тому необхідно оптимізувати систему управління запасами для цих товарів, зокрема, переглянути частоту замовлень, вибрати більш оптимальних постачальників та вдосконалити систему контролю.

Ми пропонуємо використовувати ці методики аналізу запасів оскільки вони дозволять:

– покращити управління виробничими запасами. Завдяки їх розподілу за категоріями, підприємства можуть ефективніше управляти запасами, зокрема підтримувати оптимальний рівень запасів для товарів групи А та групи Х;

– оптимізувати стратегії закупівлі та продажу, що веде до підвищення загальної ефективності бізнесу. Тобто ідентифікувати такі позиції виробничих запасів, які не приносять очікуваного фінансового прибутку та забезпечать введення відповідних корегувань з метою оптимізації товарного асортименту.

ВИСНОВКИ

Отримання достовірної інформації про виробничі запаси підприємства має важливе значення для ефективного управління його діяльністю. У зв'язку з чим існує об'єктивна необхідність дослідження теоретичних і практичних питань щодо обліку та аналізу виробничих запасів.

Дослідження сутності поняття «виробничі запаси» та встановлення зв'язку з іншими об'єктами господарських операцій, що відображаються в бухгалтерському обліку, представляє значний науковий та практичний інтерес.

За результатами дослідження теоретичних підходів до визначення сутності поняття «виробничі запаси» запропоновано наступне визначення даної категорії – це оборотні активи, в частині матеріальних ресурсів, які зберігаються на складах з метою їх подальшого використання на підприємстві протягом одного виробничого циклу для забезпечення безперервності виробничих процесів та виконання господарських операцій. Дане визначення сутності поняття «виробничі запаси» дає можливість врахувати особливості їх визнання відповідно до нормативно-законодавчого регулювання.

Визначено, що бухгалтерський облік на підприємстві ведеться по всіх існуючих аспектах відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», П(С)БО 9 «Запаси» та діючого законодавства. Для обліку виробничих запасів підприємство використовує рахунки класу 2 «Запаси». Аналітичний облік фінансових результатів організований на підприємстві з врахуванням специфіки його діяльності.

На підставі дослідження порядку документування виробничих запасів запропоновано алгоритм руху електронного документа для використання в обліковому процесу виробничих запасів з визначенням етапів його руху. Побудова первинного обліку у відповідності до алгоритму дозволяє

забезпечити такий рівень координації всіх елементів системи управління, при якому кожен учасник зможе своєчасно отримати вірогідну інформацію про стан і рух усіх виробничих запасів на підприємстві.

На підставі проведеного дослідження в роботі запропоновано оптимізувати класифікацію виробничих запасів для потреб фінансового обліку. До категорій запасів, що обліковуються на субрахунку 201 «Сировина і матеріали» підприємству, на підставі врахування специфіки його виробництва, рекомендовано відкриття окремих аналітичних субрахунків: 2011 «арматура», 2012 «шини» та 2013 «інші основні матеріали». Така деталізація забезпечить оперативне формування необхідної інформації для ефективного управління процесом виробництва.

На підставі проведеного аналізу структури запасів підприємства можна зробити висновок, що протягом аналізованого періоду виробничі запаси займають найбільшу питому вагу в запасах підприємства. На зниження вартості виробничих запасів у 2022 році, у порівнянні з попереднім періодом, вплинули логістичні проблеми їх поставки, але вже у 2023 спостерігається зростання цього показника. За рахунок прискорення оборотності виробничих запасів (0,65 дня) відбувся вплив на збільшення коефіцієнта оборотності (на 0,5 обігів) та зменшення коефіцієнта завантаження. Незначні зміни цих показників не вплинули в цілому на результати використання запасів.

На аналізованому підприємстві відбулося зменшення матеріаловіддачі та збільшення матеріалоємності за рахунок зростання частки матеріальних витрат у собівартості продукції.

ТОВ «ЗЗВО» запропоновано застосування АВС- та XYZ- аналізи з метою зменшення логістичних витрат на утримання виробничих запасів та підвищення рівня ефективності їх використання. Використання запропонованого методу аналізу виробничих запасів дозволяє оптимізувати стратегії закупівлі та продажу; розраховувати обсяги виробничих запасів, необхідних для нормального функціонування підприємства; визначати

основні види запасів та з’ясовувати причини, що здійснюють вплив на зміни їх обсягів. Таким чином застосування ABC- та XYZ- аналізів дозволить підвищити загальну ефективність бізнесу та забезпечить введення відповідних корегувань з метою оптимізації асортименту виробничих запасів.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Безсонова А. О., Маренич Т. Г. Напрями вдосконалення документування руху виробничих запасів. *Вісник студентського наукового товариства.* 2021. Вип. 1. С. 3–7.

2. Бержанір І. А. Проблеми та напрями вдосконалення обліку виробничих запасів. *Економічний простір*. 2016. № 107. С. 161–168.

3. Бондаренко Н. М. Сутність та класифікація виробничих запасів на підприємстві. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. Серія : Економічні науки. 2014. № 4. С. 273–281.

4. Бутинець Ф. Ф., Горецька Л. Л. Бухгалтерських облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. Житомир : ПП «Рута», 2003. 544 с.

5. Бутинець Ф. Ф., Чижевська Л.В., Герасимчук Н.В. Бухгалтерський управлінський облік : навч. посіб. для студентів спецільності 7050106 «Облік і аудит». Житомир : ЖІТІ, 2000. 448 с.

6. Бутинець Ф.Ф Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. Житомир. ПП «Рута», 2009. 912 с.

7. Василішин С. І., Ярова В. В. Методичні аспекти бухгалтерського обліку виробничих запасів аграрних підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2018. №21. С. 650–656.

8. Винятинська Л. В. Стандартизація та гармонізація бухгалтерського обліку запасів: порівняльний аспект. *Економіка та суспільство*. 2018. № 17. С. 634–638.

9. Волошина С. В. Економічний механізм управління ефективністю використання матеріальних ресурсів підприємства. *Економіка та суспільство*. 2016. №3. С. 159–164.

10. Гадзевич О. І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово – господарської діяльності підприємств : навч. посіб. Київ : Кондор, 2004. 180 с.

11. Гамова О. В. Облік та аналіз ефективного використання виробничих запасів на металургійному підприємстві ВАТ «Дніпроспецсталь». *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*: *збірник наукових праць : у 3-х т.* ПДТУ. Маріуполь. 2011. Т. 3. С. 76–81.

12. Головацька С. І., Бурдейна Л. І. Особливості обліку і оцінки виробничих запасів підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки.* Вип. 5. Миколаївський національний університет ім. Сухомлинського, 2015. С. 973–976.

13. Григорців М. В., Фоменко А. О. Напрями підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві. *Формування ринкових відносин в Україні.* 2016. № 6 (181). С. 88–91.

14. Даценко Г., Коцеруба Н., Крупельницька І., Кудирко О., Лобачева І. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. Вінниця : Київ. нац. торг. -екон. ун-т. Вінниц. торг.-екон. ін-т., 2021. 416 с.

15. Демчук Ю.В. Використання АВС та XYZ-методів при проведенні аналізу запасів підприємства. *Студентський вісник НУВГП*. 2017. Вип. 1 (7). С. 69–71.

16. Дерев'янко С. Проблема оцінки матеріальних цінностей в сучасних умовах. *Агрокомпас*. 2008. №11. С. 15–18.

17. Должанський А. М., Юрочко О. С. Нормативно-правове забезпечення обліку виробничих запасів на поліграфічних підприємствах в умовах розвитку ринкових відносин. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.18. С. 179–186.

18. Домбровська Н. Р. Методи оцінки виробничих запасів підприємства при їх використанні згідно національних стандартів. *Інноваційна діагностика.* 2011. № 7. С. 137–143.

19. Єлісєєва О. К. Методологічні аспекти оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів. *Економіка промисловості.* 2006. № 2. С. 211–217.

20. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Інструкція Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. Дата оновлення 29.07.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893- 99#Text (дата звернення: 12.10.2024).

21. Качуровьский С.В. ABC-XYZ аналіз як один з інструментів контролінгу на підприємствах АПК. *Бізнес Інформ*. 2017. № 7. С. 160–166.

22. Квітко С. О., Мосумова А. К. Облік запасів за національними та міжнародними стандартами. *Економіка розвитку*. 2013. № 1. С. 17–22.

23. Китайчук Т. Г. Проблеми синтетичного та аналітичного обліку запасів в аграрних формуваннях. *Облік і фінанси АПК.* 2010. №4. С. 79–82.

24. Коблянська Г. Ю., Ревенко К. О. Порівняльна характеристика ПСБО 9 «Запаси» і МСБО 2 «Запаси». *Економіка : теорія та практика.* 2014. № 2. С. 50–56.

25. Коваленко І. М., Лактіонова Н. С. Облік виробничих запасів за вимогами міжнародної стандартизації. *Вісник студентського наукового товариства*. 2020. Вип. 1. С. 16–20.

26. Кононенко В., Цупаленко Ж. Облік виробничих запасів: сучасний стан та напрямки вдосконалення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2016. Вип. 16. С. 147–151.

27. Кужельний М. В., Лінник В. Г. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Київ : КНЕУ, 2001. 334 с.

28. Кузьмінська О. Е. Напрями аналізу виробничих запасів підприємств. *Вчені записки ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана».* 2014. № 16. С. 174–180.

29. Куць Т. В., Кондаревич І. Б. Стратегії оптимізації виробничих запасів, як інструмент ефективного управління. *Молодий вчений.* 2023. № 9. С. 22–25.

30. Ловска І. Д. Нормативне регулювання бухгалтерського обліку

виробничих запасів спиртової промисловості. *Вісник Житомирського державного технологічного університету.* Серія : Економічні науки. 2013. № 1. С. 124–128.

31. Лопатіна В. В. Економічна сутність виробничих запасів. *Наукові праці. Економіка*. 2012. Вип. 177. Т. 189. С. 67–71.

32. Лубенченко О., Орловський В. Організація обліку виробничих запасів на сучасному етапі. *Збірник наукових праць ДЕТУТ. Сер. : «Економіка і управління».* 2015. Вип. 33. С. 274–282.

33. Мажуліна М. О. Аналіз виробничих запасів на підприємстві. *Управління розвитком.* 2013. №10. С. 53–56.

34. Мазур О. Є. Особливості визначення вихідних характеристик в АВС-аналізі асортименту. *Підприємницька модель економіки та управління розвитком підприємства :* тези І Міжнародної науково-практичної конференції (8-9 листопада 2018 р.). Житомир, 2018. С. 156–159.

35. Марина А. С., Феськіна З. Ю. Підвищення ефективності використання виробничих запасів автодорожнього підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці.* 2018. Вип. 6. С. 193–198.

36. Михайловина С. О. Методологічні аспекти проведення інвентаризації та відображення її результатів в обліку. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* 2014. Вип. 9., Ч. 5. С. 98–102.

37. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2). Запаси : Стандарт Ради з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text (дата звернення: 15.10.2024).

38. Мних Є. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : підручник. Київ: Київ. нац. торг. ун-т, 2008. 514 с.

39. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13 (дата звернення 15.10.2024).

40. Норд Г. Л. Особливості класифікації виробничих запасів підприємств-виробників будівельних виробів з пластмаси та металу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 10. С. 122–126.

41. Огійчук М. Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : підручник. Київ : *Алерта*. 2011. 1042 с.

42. Пеняк Ю. С., Бєляєва Л. А., Рудь О. О. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами. *Проблеми сучасних трансформацій.* Сер. економіка та управління. 2022. № 5. DOI: https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-09-01

43. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (дата звернення 15.10.2024).

44. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.1999 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00 (дата зверення 15.10.2024).

45. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 246 від 20.10.1999 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99 (дата зверення 10.10.2024).

46. Поплюйко А. М. Оцінка виробничих запасів при їх використанні. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету.* Черкаси: ЧДТУ, 2002. № 1. С. 55–63.

47. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання : підручник. Київ : Знання, 2008. 630 с.

48. Посилкіна О. В., Сагайдак-Нікітюк Р. В., Доровський О. В., Кубасова Г. В. Виробнича логістика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Харків : НФаУ. 2009. 364 с.

49. Приймак О. Ю. Методичні процедури управлінського обліку виробничих запасів в логістиці та управлінні підприємством. *Логістика : зб. наук. пр. Вісник. Національний університет «Львівська політехніка.».* 2017. №594. С. 141–148.

50. Примуш Ю. С., Малюк В. М. Порівняльна характеристика

П(С)БО 9 «Запаси» та МСБО 2 «Запаси». *Східна Європа : економіка, бізнес та управління*. 2019. № 23. С. 692–697.

51. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Дата оновлення 10.08.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text (дата звернення: 15.10.2024).

52. Пушкар М.С. Фінансовий облік : підручник. Тернопіль : Карт-бланш, 2002. 626 с.

53. Пушкарь І., Шишкіна А. Особливості обліково-аналітичного забезпечення управління запасами. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44

54. Роєва О. С. Організаційні засади побудови бухгалтерського обліку запасів в процесі інноваційної діяльності: нормативно-правовий аспект. *Центральноукраїнський науковий вісник . Економічні науки.* 2020. Вип. 4. С. 274–290.

55. Ромашко О. М., Йотка А. В. Переваги та недоліки оцінювання вибуття запасів для виробничих підприємств. *Економіка підприємства : Вчені записки Університету «КРОК»*. 2017. № 45. С. 71–79.

56. Рубан Л. О., Яковенко Т. І. Економічна сутність поняття виробничих запасів на промисловому підприємстві. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 34. С. 319–324

57. Сопко В. В., Гуцайлюк З. В., Щирба М. В., Бенько М. М. Бухгалтерський облік : навч. посіб. для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. Тернопіль : Астон, 2005. 496 с

58. Стахов О. І. Організація обліку реалізації товарів на підприємствах роздрібної торгівлі. *Молодий вчений.* 2018. № 4(1). С. 153–160

59. Степаненко О. І. Виробничі запаси: їх економічна природа та роль в господарській діяльності підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. Випуск 47. С. 108–114

60. Тичук З. Д. Облік виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Київ, 2009. 20 с.

61. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник. Алерта, 2006. 1080 с

62. Томчук В., Михайлишена А. Особливості обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами. *Економічний аналіз*. 2021.Том 31. № 3. С. 198–205.

63. Тюленєва Ю. В., Майстренко Н. В. Застосування методу ABC-XYZ аналізу під час управління логістичними процесами аграрного підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 20. С.593–603.

64. Цапова М. С. Методичні підходи до оцінки виробничих запасів на підприємстві. *Управління розвитком*. 2013. № 20. С. 132–133.

65. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 244. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text

66. Циган Р. М., Дідур С. В., Назаренко К. І. Особливості організації обліку виробничих запасів та їх оцінка в системі бухгалтерського обліку. *Ефективна економіка.* 2018. № 11.

67. Шелест В. С. Особливості оцінки запасів в бухгалтерському обліку. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки.* 2013. Вип. 23. С. 378–387.

68. Шендригоренко М. Т. Виробничі запаси: нормативно-правове регулювання обліку та пропозиції з підвищення ефективності внутрішнього аудиту. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Економіка і менеджмент. 2019. Вип. 36. С. 182–187.

69. Шпінь В. В., Мельник Т. Г. Методика оцінки запасів підприємства за вітчизняними і міжнародними стандартами обліку. *Молодий вчений*. 2021. №1 (89). С. 213–219,

70. Юркова І. М. Класифікація виробничих запасів на вугледобувних підприємствах. *Економічний форум.* 2013. № 3. С. 217–223

71. Dosch, J., Wilson, J. Process costing and management accounting in

today's business environment. Strategic finance, 2010, 92 (2), pp. 37–44.

72. Eric W. Noreen, Peter C. Brewer, Ray H. Garrison. Ray H. III. Managerial accounting for managers 3rd ed.p. cm., 2014. 32 p.

73. Gabrusewicz W. (2014) Analiza finansowa przedsiębiorstwa. Teoria i zastosowanie. PWE : Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne. 376 p.

74. Tsurkanu V. Analysis of economic activity of the enterprise. New Knowledge. 2018. Vol. 10, № 7. pp. 111-112

75. Warren C.S. Survey of Accounting Cengage Learning, 2012. 736 p.

ДОДАТОК А

Звіт про фінансовий стан ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання»

		КОДИ		
	Дата (рік, місяць, число)	24	01	01
Підприємство ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВИСОКОВОЛЬТНОГО ОБЛАДНАННЯ"	за ЄДРПОУ	38869037		
(найменування)				

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31 грудня 2023 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	0	0
первісна вартість	1001	96	96
накопичена амортизація	1002	96	96
Незавершені капітальні інвестиції	1005	3013	3013
Основні засоби	1010	25469	26195
первісна вартість	1011	36211	37432
знос	1012	10742	11237
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	**1095**	28482	29208
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	6899	8358
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	28916	34784
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	742	871
з бюджетом	1135	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	7	7
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	5245	3853
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	4272	2863
Витрати майбутніх періодів	1170	5	8
Інші оборотні активи	1190	102	297
Усього за розділом II	**1195**	45441	50162
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**	-	-
Баланс	**1300**	73923	79370

Продовження **ДОДАТКУ А**

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	26495	24839
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	9322,0	3092
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Усього за розділом I	**1495**	35817	27931
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	1398	1398
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Усього за розділом II	**1595**	1398	1398
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	432	278
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	2	16
товари, роботи, послуги	1615	23464	40892
розрахунками з бюджетом	1620	2517	5132
у тому числі з податку на прибуток	1621	151	275
розрахунками зі страхування	1625	91	126
розрахунками з оплати праці	1630	409	573
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	9642	2749
Усього за розділом III	**1695**	36708	50041
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**	-	-
Баланс	**1900**	73923	79370

Керівник _____ _____

(підпис) (ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер _____ _____

(підпис) (ініціали, прізвище)